

SINDIKALNI POROČEVALEC

PRILOGA DELAVSKE ENOTNOSTI

20. 1. 1983 — št. 1

V sedanjih gospodarskih razmerah moramo še bolj ceniti dobro in kreativno delo, zlasti v proizvodnji

Na Brdu pri Kranju je bilo 10. in 11. januarja posvetovanje predsednikov občinskih, medobčinskih in mestnih svetov zveze sindikatov ter predsednikov in sekretarjev republiških odborov sindikatov dejavnosti. Udeleženci so se seznanili z aktualnimi podatki in nalogami ter izmenjali izkušnje.

Uvodoma so o posameznih temah razpravljali član predsedstva CK ZKJ Milan Kučan, podpredsednica republiškega sveta ZSS Francka Herga, sekretar RS ZSS Zdravko Krvina in člana predsedstva RS ZSS Jože Sintič in Brane Mišič. Posvetovanje je povzel in sklenil predsednik slovenskih sindikatov Marjan Orožen.

Ker so bila uvodna poročila in razprave izredno zanimive, zlasti pa aktualne, jih v tem Sindikalnem poročevalcu povzemamo z namenom, da bi številne opredelitve in tudi naloge služile sindikalnim aktivistom na vseh ravneh za lažje razumevanje sedanjih razmer in kot podlaga za njihovo delo.

Iz vsebine:

Problemi uresničevanja politike gospodarske stabilizacije v luči oblikovanja resolucije za leto 1983

Pogoji pridobivanja in delitve dohodka v letu 1983 in naloge sindikatov

Politični pomen akcije »zaključni računi 1982«

Izhodišča in cilji akcije za uveljavljanje sistema delitve po delu in rezultatih dela v samoupravni praksi organizacij združenega dela

Vsebinske priprave na letne konference osnovnih organizacij in organizacijska vprašanja zveze sindikatov

Sklepna beseda

Milan Kučan: Problemi uresničevanja politike gospodarske stabilizacije v luči oblikovanja resolucije za leto 1983

Zgodovinska odgovornost sindikata in vseh subjektivnih sil je v krepitvi delavčevega vpliva na gospodarske tokove

Pred družbenopolitične delavce vseh naših republik in pokrajin se postavlja vprašanje, katerim družbenim problemom kaže posvetiti največjo pozornost. Rekel bi, da gre pri opredeljevanju in uresničevanju ključnih nalog za dve področji: področje ekonomske stabilizacije z dograjevanjem ekonomske in razvojne politike in področje delovanja in dograjevanja političnega sistema. Danes naj bi tekla beseda predvsem o ekonomski stabilizaciji.

O obeh področjih so tekle razprave na sindikalnih, partijskih in mladinskih kongresih lani. Sprejeta stališča na teh kongresih predstavljajo izhodišče za koncipiranje nalog na področju ekonomske stabilizacije in političnega sistema socialistične samoupravne demokracije. Konkretizacija posameznih vprašanj in oblikovanje dogovorov za akcijo pa mora izhajati iz konkretnih razmer in mora biti osredotočena na nekatera ključna vprašanja, od reševanja katerih je odvisno, ali bomo zmogli zaustaviti negativne tokove in najti uspešen izhod iz — pogojno rečeno — krize, v kateri se je znašla naša družba.

Na področju ekonomske stabilizacije so ključni problemi poznani iz dokumentov Kraigherjeve komisije, resolucije za letošnje leto in gradiv 4. seje centralnega komiteja ZKJ. Poglavitno vprašanje, ki se v tej zvezi postavlja, je, na kakšnih osnovah načrtujemo izhod iz nastalih težav in kakšen naj bo naš prihodnji razvoj. Potrebno je, da vsaka temeljna samoupravna organizacija oziroma skupnost, od temeljne organizacije združenega dela naprej do občine, republike, pokrajine in federacije naredi pregled realnega stanja.

Zvezni izvršni svet se namreč od začetka svojega mandata ukvarja z ugotavljanjem realnega stanja naše zunanje in notranje likvidnosti. Ker ti izračuni še niso dokončni, je ZIS na seji zvezne skupščine prevzel odgovornost za dograjevanje ekonomske politike, če se bo dokopal do drugačnih podatkov, ki bodo osnova za načrtovanje. Kot veste, je naša devizno-bilančna situacija sila težavna, po nekaterih ocenah pa ni nič lažja naša dinarska bilanca. Mislim, da je velika zasluga ZIS, da se približujemo realnejšim osnovam za načrtovanje našega razvoja. Tudi v zvezi s srednjeročnim planom razvoja do leta 1985 je še vedno odprta možnost ali spremeniti obstoječi plan na podlagi zoženih prednosti ali pa se odločiti za pripravo novega kakovostnega sred-

njeročnega plana razvoja za obdobje 1985—1990. Dokončne odločitve še ni, ker ZIS še ne razpolaga s pravimi podatki o naši bilanci. Prav tako ni dokončno jasno, s kakšno akumulacijo lahko računamo na področju razširjene reprodukcije.

Zato je tudi letošnja ekonomska politika v precejšnji meri kompromis med željami in realnimi možnostmi, med ustavo, zakonom o združenem delu in zakonom o planiranju. Ker niso dovolj jasni dolgoročni pogoji gospodarjenja, prihaja do konfliktov, odstopov posameznikov, naveličanosti in podobno. Vse te in druge gospodarske, politične in psihološke posledice moramo imeti pred očmi, ko se spopadamo z gospodarskimi problemi. Ljudje si namreč želijo, da bi imeli jasne in stabilne pogoje za življenje in delo. Temeljna naloga sleherne temeljne organizacije združenega dela in sindikalne organizacije je torej v iskanju realne osnove za gospodarjenje in načrtovanje različnih medsebojnih odnosov.

Zvezni izvršni svet pravi temu politika naslanjanja na lastne sile, ki pravzaprav ni nič novega in smo jo vodili z različno intenziteto ves čas. Gre za to, da še v večji meri kot doslej mobiliziramo vse naravne, človeške, delovne, ustvarjalne in proizvodne zmogljivosti. Znano je, da pri nas slabo izkoriščamo proizvodne zmogljivosti, da slabo izrabljamo delovni čas, da nimamo ustrezne družbene organizacije dela in tako dalje. Tudi delovni stroški so previsoki. O vseh teh rezervah moramo razmišljati bolj resno, kot smo to počeli doslej. Vsaka temeljna organizacija ima možnost, da analizira problem delovne discipline in individualne produktivnosti v lastnem okolju.

Politika naslanjanja na lastne sile ima prednosti, ki jih vsebuje naš sistem socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov. O tem je posebej govorila predsednica ZIS Milka Planinc na 4. seji centralnega komiteja ZKJ. Toda stabilizacijska akcija terja postopnost, ker radikalni premiki v načinu poslovanja čez noč niso možni, ker je to povezano s številnimi ekonomskimi in pravnimi posledicami. To je še toliko bolj pomembno razumeti v sedanjem položaju, ko nekateri še vedno iščejo vzroke za nastale težave v samoupravnem ekonomskem in političnem sistemu. V zvezi s samoupravnim položajem delavca, njegovim odločanjem o tokovih družbene reprodukcije in dohodkom obstajajo pre-

cejšnje nejasnosti in dvomi, katerih nosilci so tudi člani zveze komunistov. Različni pogledi, predlogi in razmišljanja o tem vprašanju so normalen pojav za našo demokratsko družbo, ne pa tudi za zvezo komunistov, če hoče ostati avantgarda delavskega razreda in če se noče kot nosilka napredne zavesti sprijazniti z obstoječo družbeno zavestjo. Neenotnost o tem vprašanju je posledica dejstva, da je zveza komunistov v zadnjih letih v precejšnji meri zapustila marksizem, da je zanemarila teoretično delo, ki temelji na marksistični teoriji in marksistični znanosti, in da je precej podlegla dnevnemu gospodarskemu ali političnemu pragmatizmu.

Družbene razmere, v katerih se vse to dogaja, so vam znane. Gre za pritiske buržoazno-liberalnih in etatično-birokratskih sil. Zveza komunistov ne bi bila kos tem silam, če bi se prepustila stihijnim tokovom v družbi.

Samoupravne interese je treba usklajevati

V naši družbi smo družbenopolitični sistem razvili do take mere, da omogoča izražanje samoupravnih interesov vsakega organiziranega okolja. V zvezi komunistov in celotni družbi pa se nismo dovolj usposobili za sintezo teh interesov. Na področju ekonomske politike npr. ni dovolj ustvarjalnega iskanja takih ukrepov in instrumentov ekonomske politike, ki bi bili sinteza dolgoročnega interesa delavskega razreda. Zdi se, da še vedno ne zaupamo dovolj ne le v zvezo komunistov in ostale subjektivne sile, ampak tudi v naš sistem družbeno-lastninskih odnosov, v katerem imajo vodilno vlogo delavci v TOZD. Zato v praksi kar naprej težimo k etatičnim rešitvam in ne verjamemo, da delavci sami najlažje rešujejo vse težave v reproduktivnih celotah, če seveda dobro poznajo vse povezave in čutijo dobre in slabe učinke teh povezav. Problem izgub smo na primer do sedaj reševali tako rekoč neposredno po državni poti. Pred približno letom dni pa so se na seji republiške skupščine in centralnega komiteja vendarle izkristalizirali krogi odgovornosti za nastale izgube. Najprej so odgovorni delavci v temeljnih organizacijah združenega dela, ki so formalno sprejeli odločitve o poslovnih ali razvojnih potezi, nato so odgovorni delavci, ki

so z njimi solidarno, produkcijsko ali kakorkoli že povezani v okviru delovne organizacije ali širše. Šele potem lahko govorimo o solidarnosti in odgovornosti združenega dela v občini ali republiki, ki pa ima svoje meje.

O teh in drugih vprašanih ni dovolj idejnopolitične enotnosti. Toda materialne probleme bi lahko lažje reševali, če bi obstajala popolna idejna enotnost o tem, na kakšen način se jih lotevati. To vprašanje se postavlja pred vsako osnovno sindikalno in partijsko organizacijo. Gospodarske odnose je mogoče urejati po samoupravni poti ali na državno-planski, državno-etatiistični in celo stihijno-liberalistični način. Če bomo popuščali pred težavami v bojzani, da jim na samoupraven način ne bomo kos, in se bomo odločali za tako imenovane preizkušene poti, potem bomo stagnirali.

Kljub temu, da ustave in zakona o združenem delu, ki delavcu zagotavljata vodilni položaj pri urejanju odnosov v družbeni reprodukciji, še dolgo časa ne bomo mogli v celoti uresničiti, nekateri napadajo oba dokumenta. To počnejo zato, ker jih moti vodilni položaj delavca pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi in ker bi radi še naprej ohranjali za sebe z zgodovinskim razvojem pridobljene monopolne pozicije in družbeni vpliv pri odločanju o presežni vrednosti. Gre za usodno vprašanje nadaljnega razvoja socializma pri nas in v svetu. Če v sedanjih zaostrenih gospodarskih razmerah ne bomo krepili položaja delavca, bo v bolj urejenih razmerah marsikdo še manj pripravljen uveljavljati odnose, ki jih zahtevata ustava in zakon o združenem delu.

Na kongresih je bilo poudarjeno, da je razvoj samoupravljanja v določenem zastoji. Vprašanje je, kaj vzamemo kot merilo za sprejemanje takšne ocene. Dokler je bilo samoupravljanje politična parola in bolj ali manj politična pravica, okoli njega ni bilo veliko sporov. Problem pa je nastal, ko je samoupravljanje — ne glede na vse težave — začelo posegati s področja osebnih dohodkov tudi na področje akumulacije v gospodarjenju z denarjem v bankah, razširjeno reprodukcijo, ekonomske odnose s tujino. Soočili smo se s problemom nastajanja skupinske lastnine, zamajali so se monopoli upravljanja in odločanja o presežnem delu, prišlo je do konfrontacije. Skrajno neodgovorno je govoriti o radikalnem poslabšanju pogojev gospodarjenja, ker so delavci začeli odločati o urejanju odnosov v družbeni reprodukciji in ker smo sprejeli sistemske zakone o razširjeni reprodukciji, deviznem sistemu in kreditnih odnosih s tujino itd. Sami dobro vemo, koliko delavec v resnici odloča o dohodku v temeljni organizaciji združenega dela, ker pravimo, da tam odloča največ.

Omenil bi še tezo, ki se pogosto pojavlja v gospodarskih in političnih razpravah, češ da se zadnja leta manjša delež tistih sredstev, o katerih odloča delavec v TOZD. Res je, da je delež teh sredstev manjši, vprašanje pa je, kdo odloča o teh sredstvih v TOZD. Poslovodne strukture imajo za odločanje o teh sredstvih manj možnosti, ker se je zmanjšal njihov obseg. Za sindi-

Milan Kučan

»Delavcem moramo omogočiti, da bodo v čim večji meri vplivali na dogovarjanje v stabilizacijski akciji in da bodo zavestno sprejemali tudi ne-prijetne posledice.«

kat je življenjskega pomena vprašanje, kdaj bodo delavci ponovno odločali o teh sredstvih. Sicer pa se mi zdi vredno poudariti, da se prednosti družbeno-lastninskega gospodarjenja delavcev v združenem delu v ekonomski in razvojni politiki za letošnje leto ne uveljavljajo dovolj. Vprašanje je seveda, ali bi se objektivno lahko bolj uveljavile ali ne, saj je ekonomska politika še vedno — kot sem že omenil — posledica kompromisov med različnimi interesi, ki v Jugoslaviji objektivno obstajajo ne le med republikami in pokrajinama, ampak tudi med različnimi panogami in področji gospodarstva. Razvidno je, da ne gre več za

Poiskati realno osnovo za gospodarjenje

Temeljna naloga sleherne temeljne organizacije združenega dela in sindikalne organizacije je v iskanju realne osnove za gospodarjenje in načrtovanje različnih medsebojnih odnosov.

problem razlik med gospodarstvom ene in druge republike ali pokrajine, ampak da gre za problem razlik in iskanja pozicije med gospodarstvom, ki izvažata na konvertibilno področje, klinično področje, in gospodarstvom, ki proizvaja izdelke samo za domače tržišče. Poudaril bi tudi, da še vedno ni dovolj pobud za povezovanje organizacij združenega dela na podlagi skupnega prihodka in dohodka. Ravno na področju skupnega gospodarjenja se odpirajo številne notranje rezerve materialnih in človeških možnosti, boljše izrabe obstoječih zmogljivosti, ustvarjalnih pobud delavca itd. To so po mojem mnenju tiste prednosti, ki v našem sistemu gospodarske

subjekte povezujejo na podlagi enakih pravic in odgovornosti pri gospodarjenju z družbeno lastnino.

Naša perspektiva je v širjenju menjave s tujino

Politika naslanjanja na lastne sile ne pomeni zapiranja in zmanjševanja obsega menjave s tujino. Moramo upoštevati, da v zvezi s tem v Jugoslaviji še vedno obstajajo določeni nesporazumi, med drugim tudi zaradi premalo jasnih dolgoročnih pogojev gospodarjenja. Lani smo se npr. soočili z nevarno tendenco boja za manjši primanjkljaj na podlagi bistveno manjše blagovne menjave in številnih uvoznih omejitev. Če bi vztrajali pri tej usmeritvi, bi seveda zožili materialne okvire razvojno-ekonomske politike in možnosti za njeno realizacijo v okviru stabilizacijskega programa. Kot veste, je novembra lani vendarle prevladala usmeritev, da se na podlagi večjega primanjkljaja (1,5 milijarde dolarjev) omogoči uvoz reprodukcijskega materiala za konvertibilno usmerjeno proizvodnjo. Odpovedali smo se torej nadaljevanju politike zapiranja vase, ki bi nas vodila v vse večje zaplete v reprodukciji in oskrbi prebivalstva, in se odločili za ofenzivno politiko rasti proizvodnje, seveda na realnih osnovah povezave uvoza z izvozom. Hkrati smo se za letošnje leto odločili, da bomo povečali konvertibilni izvoz realno za 20 odstotkov. Zaradi različne strukture gospodarstva po posameznih republikah, pokrajinah in panogah bo imela agresivna izvozna usmeritev za posamezne gospodarske subjekte zelo različne posledice. Na seji centralnega komiteja smo se zato dogovorili, da je treba čimprej izdelati kriterije solidarnosti, v okviru katerih je treba upoštevati različne posledice izvozne usmeritve in organizacijam združenega dela omogočiti povezovanje pri združevanju deviznih sredstev. Res je, da so izvozne možnosti slovenskega in hrvaškega gospodarstva omejene, v Makedoniji, Črni gori in na Kosovu pa glede na strukturo proizvodnje tudi nimajo velikih izvoznih možnosti. Največje možnosti za večji izvoz imajo zlasti v Srbiji in BiH.

Seveda bitke za večji konvertibilni izvoz ne morejo dobiti ZIS ali republiški izvršni sveti, ampak lahko v temeljnih organizacijah združenega dela to bitko izbojujejo subjektivne sile s pritiskom na delavski svet in poslovodno strukturo. Vsaka TOZD mora sestaviti izvozni plan in radikalno menjati strukturo proizvodnje na podlagi povečevanja izvoza.

Seveda je vprašanje, ali se mehanizmi in instrumentarij ekonomske politike za letošnje leto skladajo s takšnimi načelnimi opredelitvami. Drugače povedano, gre za vprašanje, ali ekonomska politika na vseh ravneh spodbuja ekonomske subjekte, da na podlagi svojih interesov v proizvodnji in delitvi regulirajo odnose v reprodukciji, ali pa namesto njih sama regulira te odnose z distribucijo deviz, energijo, nafte, koka,

plina, investicijskega denarja in vseh oblik potrošnje. Kot je lani ugotavljal ZIS, materialna gibanja kljub velikemu številu administrativnih ukrepov zelo odstopajo od predvidevanj. Očitno je torej, da nimamo ustreznega instrumentarija za realizacijo administrativnih ukrepov, na kar je posebej opozoril t.i. mini devizni zakon in zakon o zagotavljanju deviznih sredstev za uvoz nafte. V vseh republikah in pokrajinah je bilo lani porabljen več nafte, kot je bilo predvideno v planu, kar je precej izčrpalo rezerve NB Jugoslavije. Zakaj to omenjam? Gre za vprašanje, ki ima pomembne politične razsežnosti, ali lahko v pravno urejeni državi kdorkoli sam odloči, ali bo izvrševal posamezen zakon ali ne.

Naša dinarska in devizna likvidnost nas opozarjata, da smo zaostali pri graditvi sistema kontrolnih mehanizmov na osnovah ustave in zakona o združenem delu. Ohranili so se mehanizmi iz obdobja državno-centralnega planiranja, ki jih je nadomestila množica samoupravnih subjektov. Ta zahteva tudi ustrezne mehanizme samoupravne kontrole, katere subjekt mora biti delavec, ki konec koncev nosi posledice vseh odločitev in ravnanj. Žal še vedno nimamo sistema, ki bi posegel v stari sistem t.i. pridobljenih pravic in nerealnih želja in jih postavil na realna tla.

V prejšnjih letih smo vodili ekonomsko politiko, ki je bila rezultat pritiskov razvojno nerealnih želja, temu pa je bil podrejen njen instrumentarij. To je posebej veljalo za posojilno-denarno politiko, ki je s preveliko emisijo papirnatega denarja povzročila veliko stopnjo inflacije in preveliko domačo porabo, ki smo jo deloma krili tudi s pomočjo tuje akumulacije in kar nas je pripeljalo v veliko notranjo in zunanjo zadolženost. Seveda je vprašanje, ali taka politika zagotavlja realizacijo materialnih virov in ali je konvertibilni izvoznik dohodkovno dovolj motiviran. Zvezni inštitut za tržne raziskave npr. ugotavlja, da so kljub devalvaciji dinarja dohodkovno bolj motivirani tisti, ki izvažajo izdelke na kličinsko področje.

Problemi nastajajo zaradi pomanjkanja deviz

Rekel bi besedo ali dve o polemikah ob spreminjanju deviznega zakona. Doseženo je bilo soglasje, da so določene spremembe zakona nujne, da bi bolj stimulirali konvertibilne izvoznike. Strinjali smo se, da te spremembe ne smejo posegati v ustavni položaj delavca in v njegov odnos do proizvodnih sredstev. Toda zaradi težkega materialnega položaja in akutnega pomanjkanja deviz je prihajalo v razpravah do nesporazumov in nestrpnosti. V nekaterih okoljih so ustvarili iluzijo, češ da nastajajo problemi zaradi deviznega zakona in načina distribucije deviz. V resnici nastajajo problemi zaradi pomanjkanja deviz, ki se ga da odpraviti ali omiliti le z večjim izvozom vsake gospodarske celice na konvertibilno področje.

V razpravi o deviznem zakonu je marsikaj znova postalo sporno zaradi materialnih težav in interesov. Znova je postalo sporno vprašanje republiških bilanc, SIS za ekonomske odnose s tujino, vloga republik in pokrajin. ZIS se je v nasprotju s prvotnim dogovorom odločil za spremembo za-

O politiki naslanjanja na lastne sile

Politika naslanjanja na lastne sile ni nič novega in smo jo vodili z različno intenziteto ves čas. Gre za to, da še v večji meri kot doslej mobiliziramo vse naravne, človeške, delovne, ustvarjalne in proizvodne zmogljivosti.

kona tudi v teh točkah, s čimer je izzval razprave in polemike, ki so po nepotrebem obremenjevale položaj. Zato se na tem mestu postavlja vprašanje odgovornosti ZIS.

Kljub polemikam smo se strinjali, da lahko dolgoročno rešimo naše probleme samo na podlagi večjega konvertibilnega izvoza. Ta pot je edina pravilna ne le zaradi naše trenutne likvidnosti, ampak tudi zaradi razvitosti proizvodnih sredstev, v katera smo vlagali velik del akumulacije. Naše gospodarstvo mora na svetovni trg, kjer mora svojo produktivnost meriti z merili, ki veljajo na svetovnem trgu. V zvezi s stališči republik in pokrajin pa bi rad rekel, da moramo razumeti njihov realni položaj, iz katerega same ne vidijo izhoda. Črna gora mora na primer odvajati za odplačila dolgov več deviz, kot jih ustvari z izvozom.

Za reševanje naših gospodarskih vprašanj in problema devizne likvidnosti so pomembna tudi pogajanja Jugoslavije z

Premalo zaupamo v samoupravni sistem

Zdi se, da še vedno ne zaupamo dovolj ne le v zvezo komunistov in ostale subjektivne sile, ampak tudi v naš sistem družbeno-lastninskih odnosov, v katerem imajo vodilno vlogo delavci v TOZD. Zato v praksi kar naprej težimo k etatističnim rešitvam in ne verjamemo, da delavci sami najlažje rešujejo vse težave v reprodukcijskih celotah, če seveda dobro poznajo vse povezave in čutijo dobre in slabe učinke teh povezav.

Mednarodnim monetarnim skladom. V tej zvezi se je pri nas pogosto pojavljalo vprašanje, ali ne gre za poseganje mednarod-

nega finančnega kapitala v suverenost Jugoslavije in podobno. Jugoslavija je članica Mednarodnega sklada, ki posega le na poziv vlade in države, ki je njegova članica. Mednarodni sklad smo prosili za intervencijo, vendar smo vedeli, kaj to pomeni. Naša notranja poraba — še zlasti osebna — je še vedno previsoka. Zelo pomembna je odgovornost sindikatov za omejevanje osebnih dohodkov po samoupravni poti. Tudi investicijskih posojil nismo uspeli zajeziti v dogovorjene meje, prav tako pa smo se odločili za manjšo devalvacijo dinarja, kot je bilo dogovorjeno.

V letošnjem letu bomo morali cenovna razmerja približati svetovni ravni cen na področju elektrike, nafte, premoga, mesa, živil, železniških tarif in stanarin. Poskrbeti bomo morali tudi za realen tečaj dinarja, zmanjšati proračunsko porabo in voditi zelo restriktivno posojilno-denarno politiko. Večje obresti naj bi zagotovile večjo finančno disciplino in zmanjševanje investicij. Vsega tega ne zahteva Mednarodni monetarni sklad, ampak je to naš interes, če hočemo dosledno uresničevati ekonomsko stabilizacijo.

Osnovni cilj in naloga razvojno-ekonomske politike je povečevanje konvertibilnega izvoza, saj moramo vrniti nakopičene dolgove. Skrbeti moramo tudi za normalno oskrbo proizvodnje z reprodukcijskimi materiali in prebivalstva z nujnimi potrošnimi dobrinami. Naloga sindikata in drugih subjektivnih sil je, da si še naprej prizadevajo zmanjšati notranjo porabo, ki je bila v minulih letih večja, kot bi smela biti glede na novoustvarjeno vrednost v proizvodnji. Sindikalna organizacija mora v vsaki TOZD zahtevati, da izdela stabilizacijski program in da gospodari v skladu z ustvarjenim dohodkom. Dejstvo je, da smo se ves čas po vojni posluževali tudi zunanje akumulacije in da nam je uspelo močno razviti proizvodna sredstva. Toda v primerjavi z zahodnoevropskimi državami z najbolj sodobno tehnologijo ustvarjamo samo 30 odstotkov tistega, kar ustvarijo naši partnerji v tem delu sveta. Naša strateška napaka je bila, da se nismo od vsega začetka usmerili v konvertibilni izvoz in v merjenje produktivnosti in rezultatov dela z merili, ki veljajo na svetovnem trgu. Stopnja vključenosti jugoslovanskega gospodarstva v mednarodne ekonomske tokove ne ustreza stopnji naše razvitosti in opozarja na močno zatiranje jugoslovanskega gospodarstva v preteklih letih. Kot je bilo ugotovljeno v Kraigherjevi komisiji, se je delež jugoslovanskega izvoza v mednarodni delitvi dela manjšal zaradi politike, ki je štela in opravičevala vsako proizvodnjo, nizko produktivnost in posledice slabih proizvodnih in razvojnih odločitev. Na svetovnem trgu so nastopali samo tisti naši gospodarski subjekti, ki so bili k temu prisiljeni zaradi licenčnih in drugih pogodb. Izhodišča dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije pa usmerjajo naše gospodarstvo na svetovni trg, čeprav je to sicer boleča pot, toda edina za uspešno premagovanje naših težav.

Delitev je odvisna od proizvodnih rezultatov

Tudi v lanskem letu nam rasti osebnih dohodkov ni uspelo uskladiti z rastjo čistega dohodka. V nekaterih republikah in pokrajinah niso uspeli zmanjšati investicijske porabe. Očitno je, da se še vedno ukvarjamo z delitvijo, ne da bi upoštevali proizvodne rezultate. Nujno pa je, da v gospodarstvu z družbenimi sredstvi uveljavimo ekonomske zakonitosti, ki se jim nekateri še vedno izmikajo. Seveda je aktualno vprašanje, ali so subjektivne sile in družba kot celota pripravljene na vse posledice ekonomske prisile. Kot veste, ravno izgube kažejo, da na to dostikrat nismo pripravljeni in da takoj začnemo z mobilizacijo političnih sil, da prihaja do socializacije dolgov, izgub in deviz, zoper to pa se načelno vsi borimo. V tej zvezi se odpira vprašanje delavske oziroma razredne solidarnosti. Toda solidarnost ni socialna sestavina, ampak sestavina družbenoekonomskega odnosa, skupnega gospodarjenja delavcev v družbeno-lastninskih odnosih, in ima svoje meje. Vsak delavec v TOZD ima pravico računati s solidarnostjo pomočjo drugih delavcev, kadar je v težavah. Toda pravico do solidarnosti ima šele, ko je tudi sam pripravljen nositi obremenitve, ki jih pričakuje od drugih delavcev. V tej zvezi se poraja problem uveljavitve principa delitve po delu in rezultatih dela, ki je podlaga za solidarnost in ra-

zvižanje skupnih odnosov gospodarjenja. Če to ni tako, prihaja — kot pravijo ekonomisti — do posebne oblike izkoriščanja dobrih delavcev s strani tistih, ki slabo gospodarijo.

Naslednji problem, ki bi ga rad omenil, je politika dohodka. Celotni dohodek kot oblika pridobivanja novoustvarjene vrednosti je osnova delavčevega samoupravnega položaja in merilo njegove ekonomske učinkovitosti. Dohodek je tudi ekonomski temelj za združevanje dela in sredstev. Primarna, rekel bi razredna naloga sindikata pa je, da ustvarja možnosti in pogoje, v katerih bo delavec resnično odločal o celotnem dohodku, ne pa le o delitvi sredstev za osebne dohodke.

Sindikalne organizacije in druge subjektivne sile imajo pomembne naloge tudi na področju zaposlovanja in stanovanjske politike, še posebej zato, ker narašča število ljudi, ki iščejo prvo zaposlitev. V politiki zaposlovanja je naše osnovno izhodišče, da morajo zaposleni delavci z družbenimi sredstvi gospodariti tako, da bodo ustvarjali dovolj velik dohodek in ga usmerjali v nove investicije, v odpiranje novih delovnih mest. To je v naših pogojih razredna solidarnost delavskega razreda, medtem ko so druge možnosti (upokojitev, odprava honorarnega dela itd.) bolj politično-socialnega kot ekonomskega pomena. Nesporno je, da je treba spremeniti tudi miselnost mladih ljudi, da bodo poprijeli za delo, ki bo na razpolago, in da bodo imeli

na ta način prednost pri iskanju zaposlitve, za katero so usposobljeni.

Stanovanjsko politiko omenjam med drugim zato, ker v industrijsko razvitih državah namenjajo za stanarine 30 do 40 odstotkov t.i. družinskega dohodka, pri nas pa le 5 do 8 odstotkov. Končno je vendarle prevladalo prepričanje, da mora vsak delavec sam poskrbeti za rešitev stanovanjskega vprašanja, seveda s pomočjo drugih delavcev, družbeno usmerjene stanovanjske gradnje itd.

Na koncu bi rad poudaril, da moramo v prizadevanjih za stabilizacijo gospodarskih razmer mobilizirati delavski razred in najširši krog delovnih ljudi in občanov. V tej akciji, ki bo pripeljala do mnogih neprijetnih posledic, zaupamo v delavce, ki bodo nosili največja materialna bremena. Zato jim moramo omogočiti, da bodo v čim večji meri vplivali na dogovarjanje pri uresničevanju temeljnih gospodarskih in političnih ciljev in da bodo zavestno pristajali na te posledice. Toda vsak posameznik mora videti svoj realni položaj in svojo realno perspektivo. Vsem tem se danes pravzaprav kaže zgodovinska odgovornost subjektivnih sil, še posebej sindikata. Vsaka sindikalna organizacija mora za svoje potrebe izdelati stabilizacijski program in s pomočjo delavskega sveta in poslovodnih struktur poiskati odgovore na številna vprašanja, ki so zapisana v političnih dokumentih in ki se pojavljajo v vsakodnevnih samoupravnih praksi, življenju in delu ljudi.

Vprašanja in odgovori iz razprave

Delegatsko dogovarjanje se začne in konča v TOZD

Po uvodnem poročilu so udeleženci posveta postavili Milanu Kučanu številna vprašanja, ki zanimajo tudi najširše sindikalno članstvo. Vprašali so ga, kakšna bo strategija nadaljnega tehnološkega razvoja v Jugoslaviji, kako bomo izboljšali delovanje delegatskega sistema, kakšna je vloga predsedstva SFRJ in predsedstva CK ZKJ pri usklajevanju delegatskih stališč v zvezni skupščini, zakaj k povečevanju izvoza bolj spodbujamo klirinške izvoznike in tako dalje. Nekatere sindikalne funkcionarje je zanimalo, kako so bila koriščena sredstva za nerazvite republike in pokrajine, kako reševati problem večjih izgubarjev — npr. Gorenja — v Sloveniji in podobno.

Ko je Milan Kučan odgovarjal na zastavljena vprašanja, je med drugim poudaril, da je slovensko gospodarstvo tehnološko odvisno od industrijsko razvitih držav. V zvezi z delegatskim odločanjem je omenil splošen vtis v javnosti, češ da delegatski sistem pri oblikovanju letošnje ekonomske politike pravzaprav ni prišel do izraza. Dejal je, da je skupščina SR Slovenije pred štirimi leti opozarjala, da se odločitve sprejemajo mimo delegacij, po krajših poteh, med poslovodnimi in izvršilnimi struktu-

rami. Ta teza takrat ni povzročila večjih polemik, ker odločitve niso imele takih posledic na položaj posameznika kot jih imajo v zadnjem času, ko so se pogoji gospodarjenja močno zaostri. Opozoril je, da z delegacijami premalo delamo, da se delegatski sistem ne začne in konča v družbenopolitičnem zboru, ampak v odnosu sindikalne, partijske in drugih organizacij do delegacije v TOZD.

Milan Kučan, je nato pojasnil, da ima tudi predsedstvo federacije ustavno odgovornost v postopku delegatskega usklajevanja in da mora odgovoriti na predlog ŽIS o sprejetju izrednih ukrepov, če delegacije svojih stališč ne morejo uskladiti. Lahko se zgodi, da predsedstvo SFRJ prevzame odgovornost, če se na primer sistem ekonomskih odnosov s tujino ureja z izrednim administrativnim ukrepom.

Tudi Predsedstvo CK ZKJ ima posebno odgovornost v procesu delegatskega usklajevanja. Vprašanje pa je, kdaj se mora vključiti v postopek delegatskega usklajevanja. Lani smo ocenjevali, da so kongresna izhodišča in izhodišča dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije dovolj velika osnova za delegatsko usmerjevanje različnih interesov. Toda pokazalo se je, da

to ni dovolj, ker je postala interpretacija teh izhodišč diametralno različna in nasprotna, ker je bila pogojena z materialnimi težavami in problemi strukture proizvodnje v posameznih republikah in pokrajinah. Zato se je to partijsko telo večkrat sestalo in podprlo politiko opiranja na lastne sile in povečevanja izvoza.

V nadaljevanju je Milan Kučan poudaril, da mnogi delegatsko odločanje odri-vajo na stranski tir zato, ker je na delegatske strukture težje vplivati kot na izvršilne organe. Dejal je, da je delegatska demokracija v zgodovini človeške družbe nov tip demokracije in da je nemogoče pričakovati, da bo po osmih letih reševala najbolj usodna vprašanja jugoslovanskih narodov in narodnosti. Upoštevati moramo, da je tudi v procesu delegatskega odločanja prisotno veliko političnih, socialnih, psiholoških, kulturnih in zgodovinskih momentov, ki jih bomo morali podrobno analizirati.

Dohodkovno motiviranost izvoza mora uravnati celoten mehanizem ekonomske politike. Lani smo devalvirali dinar, vendar z ostalimi ukrepi (uvozne carine, takse, izvozne spodbude itd.) nismo zagotovili prave dohodkovne motiviranosti za konkurentibilni in klirinški izvoz.

Politiko uravnavanja oskrbe ljudi z osnovnimi živilskimi in drugimi potrebščini na podlagi bonov, namesto da bi aktivirali potrošniške svete, je Milan Kučan označil kot skrajno oportunistično. Sodil je, da je problem porabe in oskrbe prebivalstva pomemben element politične stabilnosti. Toda izrazil je bojazen, da bomo ob tem pozabili na proizvodne težave in da

bomo premalo pozornosti posvečali izvoznim prizadevanjem.

Pojasnil je, da se v Jugoslaviji prepočasi sporazumevamo in dogovarjamo zaradi zelo različnih interesov republik in pokrajin. Energetsko bilanco SFRJ sprejemamo že peto leto brez soglasja. V Makedoniji in na Kosovu se že več let ne morejo sporazumeti o ceni električne energije, čeprav

imajo prvi železarno in rafinerijo, drugi pa električno energijo.

Ob koncu je Milan Kučan odgovoril na vprašanje, kaj se dogaja s predlogom o gibanju ljudi v maloobmejnem območju, ne da bi za prehod čez mejo morali plačati depozit. Pojasnil je, da ZIS še vedno ni odgovoril na ta predlog, kar verjetno še ni končal s proučevanjem Videmskega sporazuma.

Francka Herga: Pogoji pridobivanja in delitve dohodka v letu 1983 in naloge sindikatov

Še ne povsem znane, a vendar težje razmere gospodarjenja

Pogoje gospodarjenja, pridobivanja in razporejanja dohodka v letošnjem letu opredeljuje vrsta dokumentov, sprejetih v zvezni in republiški skupščini konec minulega leta. Ugotoviti pa moramo, da za zdaj še niso povsem jasni pogoji razpolaganja z ustvarjenim dohodkom, oziroma devizami, saj po sprejetih spremembah in dopolnitvah zakona o deviznem poslovanju in kreditnih odnosih s tujino še ne poznamo izvedbenih predpisov, niso šeznani dogovorjeni enotni kriteriji, ki bodo določali delež deviz, ki bo ostal na razpolago tozdom. Prav tako je v pripravi še nekaj novih predpisov, sprememb in dopolnitev nekaterih zakonov. Tako so v pripravi še zakon o obveznem zagotavljanju obratnih sredstev, zakon o zavarovanju plačil, sprememba zakona o službi družbenega knjigovodstva in še nekateri drugi — tudi sprememba zakona o kreditnem in denarnem poslovanju.

V preteklem letu smo pričeli spreminjati planske dokumente za to srednjeročno obdobje. Ker pa dela nismo končali in torej nimamo veljavnih srednjeročnih planskih dokumentov, je temeljni dokument v letu 1983 resolucija o politiki družbeno-gospodarskega razvoja Slovenije. To poudarjam zato, ker je pomembno, da bi moralo biti tako zastavljeno tudi v sprejetih resolucijah v občini. Seveda bi morali tudi letni planski dokumenti v temeljnih organizacijah združenega dela temeljiti na spoznanjih materialnih možnosti, ne pa izhajati iz srednjeročnih planskih dokumentov kot edinega cilja.

Temeljni cilji družbeno-gospodarskega razvoja v letošnjem letu izhajajo iz soočanja z obstoječimi in predvidenimi težavami. To so predvsem vključevanje v mednarodno delitev s povečanjem izvoza na konvertibilno področje, usklajevanje porabe z dejansko razpoložljivimi sredstvi in blagovnimi skladi, krepitev akumulativne sposobnosti združenega dela in zaostritev finančne discipline, učinkovitejše gospodarjenje, večje varčevanje pri proizvodnji in porabi, boljše delo in boljše izkoriščanje delovnega časa in proizvodnih zmogljivosti

ter zaostritev odgovornosti za gospodarjenje z družbenimi sredstvi.

Uresničevanje teh ciljev zahteva še večja prizadevanja vseh delovnih ljudi in občanov v vsaki samoupravni organizaciji in skupnosti, da na samoupravnih osnovah s svojimi močmi rešujemo svoje in skupne družbene težave. V tem je seveda posebej pomembna in odgovorna vloga sindikata.

Rast sredstev za osebne dohodke v prvem trimesečju letos

Zvezna resolucija vseskozi napoveduje, da bomo imeli v prvem trimesečju letos oziroma v prvem polletju zamrznjene osebne dohodke ali nekaj podobnega. Napoveduje, da so republike in pokrajini odgovorne zagotoviti v resoluciji opredeljeno politiko razporejanja dohodka s svojimi dokumenti, to je s sporazumi oziroma z dogovori.

Predvideva, naj bi čisti osebni dohodki v prvem trimesečju letos ne bili večji, kot so bili v četrtem trimesečju 1982. Podlaga naj bi bilo četrto trimesečje, seveda tista, ki je bila dogovorjena z dogovorom za leto 1982.

V slovenski resoluciji pa sta glede tega dva podatka, in sicer da bi v prvem polletju letos osebne dohodke izplačevali do ravni v letu 1982, to se pravi ne na podlagi zadnjega trimesečja, pač pa povprečja leta 1982. Takšna opredelitev je dokaj odprta, saj bi morali z dogovorom, to je izvedbenim aktom resolucije, opredeliti, kako bomo vodili politiko delitve sredstev za osebne dohodke v prvih mesecih letos.

Tako zvezna kot republiška resolucija opredeljujeta, da samoupravne organizacije in skupnosti uresničujejo politiko osebnih dohodkov na podlagi ustvarjenega dohodka. V tem smislu se lahko sredstva za osebne dohodke in skupno porabo povečajo samo na osnovi rezultatov poslovanja, to je odvisno od povečanja dohodka in čistega dohodka in skladno s prispevkom iz

živega in minulega dela. Obe resoluciji posebej govorita o tem, da lahko osebni dohodki rastejo le na osnovi produktivnosti dela, zmanjševanja stroškov, povečanja učinkovitosti koriščenja družbenih sredstev. To pa naj bi ugotavljali s periodičnimi obračuni in zaključnimi računi.

Resolucija tudi pravi, da bomo z družbenimi dogovori o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke zagotovili, da bo za enako delo in rezultate dela dosežen približno enak osebni dohodek oziroma enak dohodek in osebni dohodek. Tako bomo delitev po delu uveljavljali ne samo na področju delitve osebnih dohodkov, ampak tudi pri pogojih pridobivanja in razporejanja dohodka, in da bodo hitreje rasli osebni dohodki proizvodnih delavcev, delavcev, ki delajo v težjih delovnih razmerah, in delavcev, ki opravljajo kreativna dela. To je napisano načelo, ki pa ga moramo konkretizirati v dogovoru.

V sistemu delitve sredstev za osebne dohodke moramo torej voditi politiko, ki bo krepila ekonomsko vlogo dohodka, osebnih dohodkov, da osebni dohodek ne bo socialna kategorija, temveč ekonomska. To pomeni, da moramo delovati skladno z načelom delitve po delu in rezultatih dela.

Za dosledno uresničevanje politike usklajevanja rasti osebnih dohodkov, dogovorjene z resolucijo, ima po zvezni resoluciji služba družbenega knjigovodstva nalogo, da redno spremlja mesečna izplačila osebnih dohodkov in da o prekoračitvah dogovorjenih okvirov obvešča ustrezne samoupravne družbenopolitične organe, ki so dolžni ustrezno ukrepati.

Še nekaj skupnih nalog v zvezi z zagotavljanjem dogovorjene politike na področju razporejanja dohodka za skupne in splošne potrebe. Družbenopolitične in samoupravne interesne skupnosti morajo v prvem trimesečju letos proučiti predpise, s katerimi so dogovorjene pravice koristnikov sredstev skupnih in splošnih potreb, in te pravice uskladiti z realnimi možnostmi naše družbe. Tako morajo v prvem trimesečju letos republike in avtonomni pokrajini sprejeti predpise, na podlagi katerih bo

onemogočeno izločanje in korištenje sredstev za zadovoljevanje splošnih in skupnih potreb nad dogovorjenimi okviri za leto 1983. Hkrati z reševanjem vseh ekonomskih problemov naj bi vsi družbenopolitični in samoupravni organi na vseh ravneh, kjer sprejemamo odločitve, razvijali tudi zaščitno socialno politiko. Zvezna resolucija obširno govori o tako imenovani zaščitni socialni politiki zaradi uspešnejšega skupnega družbenega razvoja. Pravi tudi, da bi naj v organizacijah združenega dela in občinah sprejeli raven zaščite najnižjega osebnega in družbenega standarda za delavce z nizkimi dohodki oziroma nizkim družinskim dohodkom. Delavcem z nizkimi osebnimi dohodki bi torej morali zagotoviti nadomestitev stroškov za prevoz na delo, prehrano, regrese za dopust, denarno pomoč naj bi iz sredstev skupne porabe zagotavljali za nabavo kurjave, oziroma in podobno. Gre torej za klasično zaščitno funkcijo. Zvezna resolucija sicer ne pravi, da je to naloga sindikatov, seveda pa je tako razumeti.

Slovenska resolucija pravi, da bodo delavci v organizacijah združenega dela preprečevali oziroma zmanjševali neupravičene osebne dohodke v okviru posameznih dejavnosti in posameznih organizacij združenega dela. To seveda ni lahka naloga. Konkretnije bi jo morali opredeliti v izvedbenem aktu. Resolucija tudi pravi, da bi se naj raven rasti osebnih dohodkov v posameznih organizacijah v gospodarstvu razlikovala glede na doseženo rast proizvodnje, delovno storilnost, povečevanje izvoza na konvertibilno tržišče, znižanje stroškov poslovanja, boljšega izkoriščanja poslovnih sredstev itd., in da moramo v organizacijah združenega dela pri opredeljevanju zahtevnosti del in nalog uveljaviti načelo, da bodo imeli proizvodno delo, delo v težjih razmerah in kreativno delo večjo veljavo.

V zvezi s sredstvi, ki jih dajemo na podlagi svobodne menjave dela za zadovoljevanje skupnih in splošnih potreb, daje slovenska resolucija možnosti, da se o njih dogovarjamo različno po posameznih dejavnostih, ob upoštevanju opredeljenih prednosti izobraževanja in raziskovalne dejavnosti. V občinah bi torej morali določiti prednost posameznih družbenih dejavnosti v skladu z že doseženo ravni družbenega standarda in razvojno politiko, sprejeto v njenih dopolnjenih planskih dokumentih.

Kako bomo delili sredstva za osebne dohodke v prvih treh mesecih oziroma v prvem polletju

Po resoluciji oziroma dogovoru v prvem polletju ne bi smeli povečevati osebnih dohodkov, torej ne bi smeli povečevati točk

Francka Herga: »Osnovne organizacije zveze sindikatov, občinski sveti in tudi republiški svet ZSS ne smejo biti samo prenašalci takšnih ali drugačnih stališč in nalog, ampak si morajo prizadevati, da bodo dogovori rezultat demokratičnega skupnega dialoga z delavci.«

niti tako niti drugače. To je seveda zamrznitev osebnih dohodkov. Po vseh razpravah, tudi po seji predsedstva, menimo, da kljub restriktivni politiki, s katero se strinjamo in smo jo seveda, ko smo podprli resolucijo, tudi sprejeli, ne moremo podpreti takšne zamrznitve, kot je opredeljena v dogovoru. Upoštevati je namreč treba realno življenje in prakso. Tisti delavci, ki se med letom niso odločali za povečevanje osebnih dohodkov, ker niso vedeli, kakšni bodo rezultati poslovanja konec leta, ampak so se za to odločili šele konec leta, bi morali zaradi tega v naslednjem trimesečju zniževati osebne dohodke, v nekaterih primerih kar precej.

Dogovoriti bi se morali, kako bomo ureničevali načelo, da so le doseženi in izkazani delovni rezultati osnova za delitev sredstev za osebne dohodke — torej neplanirani. Plane moramo sprejeti, načrtovati neki dohodek, njegovo razporeditev, čisti dohodek in njegovo razporeditev, vendar pa moramo vedeti in upoštevati, da ne moremo vnaprej porabiti nekaj, za kar ne vemo, ali bomo ustvarili ali ne.

Predlagali smo, da bi v prvih treh mesecih lahko povečevali osebne dohodke le delavci v tistih samoupravnih organizacijah in skupnostih, kjer že imajo v svojih samoupravnih splošnih aktih, planih takšne osnove in merila, ki omogočajo tedensko, mesečno spremljanje produktivnosti, stroškov in vseh drugih kakovostnih dejavnikov. Če imajo v svojih samoupravnih splošnih aktih opredeljene količinske kazalce, ki so osnova za oblikovanje sredstev za osebne dohodke, bi torej lahko v skladu s tem oblikovali sredstva za osebne dohodke in jih tudi delili.

Naloge organov in organizacij Zveze sindikatov Slovenije

Temeljna naloga sindikata je, da mora biti s svojo aktivnostjo v nenehnem demokratičnem dialogu z delavci. Osnovne organizacije zveze sindikatov, občinski sveti in tudi republiški svet ZSS ne smejo biti samo prenašalci takšnih in drugačnih stališč in nalog, ampak si morajo prizadevati, da bodo dogovori rezultat demokratičnega skupnega dialoga z delavci. Vemo, kje so razlogi za sedanje razmere, vemo pa tudi za pot in načine, kako premostiti te težave, zato lahko zagotovimo, da bomo v večji meri po samoupravni poti reševali vse te probleme. To pa bomo lahko le, če bodo delavci sprejeli dogovorjeno politiko in jo podpirali, ne pa, kot nekateri pravijo, s pomočjo delavcev. Delavci bodo tisti, ki bodo nosilci izvajanja tako zastavljene politike.

Kako in s kakšnimi metodami zastaviti to v občinskih svetih in v osnovnih organizacijah ZS? To je odvisno od posamezne organiziranosti, problemov, dosežene stopnje razvoja v posameznih okoljih, zahteva pa konkretno opredelitev v vsakem občinskem svetu in v vsaki osnovni organizaciji zveze sindikatov.

Druga pomembna naloga v tem trenutku je oblikovanje planskih aktov temeljnih organizacij združenega dela za letos, čeprav vsi pogoji gospodarjenja še niso znani. Sindikati moramo vztrajati, da bodo planski dokumenti predvideli več možnosti: če bodo razmere take, bo stanje takšno, če bodo drugačne, spet drugačno. Skratka, upoštevati je treba različne možnosti.

Osnovne organizacije ZS morajo vztrajati, da bo v planskih aktih zajet stabilizacijski program, program varčevanja. Ne bi bilo dobro, da bi se zavzemali za posebne akte, za posebne programe stabilizacije in varčevanja.

Ob tej priložnosti naj opozorim na pismo osnovnim organizacijam junija lani, kjer je zapisan program aktivnosti za ohranjanje proizvodnje, predvsem proizvodnje za izvoz na konvertibilno področje. V pismu so konkretne naloge, ki so aktualne tudi zdaj in jih je treba upoštevati, ko bomo sprejemali planske dokumente ozdov za letos oziroma programe aktivnosti sindikata v posameznih okoljih za izvajanje gospodarske stabilizacije.

Naša naloga mora biti, da bo v planskih aktih kolikor mogoče vidno, kako je zagotovljena proizvodnja za letošnje leto. Naša skrb mora biti ohranjanje obsega proizvodnje oziroma, kjer je le mogoče, povečevanje obsega proizvodnje, predvsem tiste, ki je usmerjena v izvoz na konvertibilno tržišče. Za takšno planiranje je potrebno dogovarjanje in sporazumevanje z vsemi tistimi poslovnimi partnerji, s katerimi smo povezani zaradi surovin in reprodukcijskega materiala. Torej ne bi smeli

več govoriti o izsiljevanju enih in drugih. V sindikatu bi morali začeti preprečevati takšno stanje ter zahtevati drugačne odnose.

Kako zastaviti politiko razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke? Vsaka osnovna organizacija sindikata bi morala zahtevati od svojih poslovnih in strokovnih delavcev preučitev dosežene ravni povprečnih osebnih dohodkov in osebnih dohodkov za posamezna dela in naloge — posebej za tista dela in naloge, ki morajo biti prednostne — in primerjavo osebnih dohodkov s sorodnimi organizacijami združenega dela v občini, panogi; seveda pa hkrati primerjati dosežene rezultate poslovanja, to je, produktivnost dela, izkoriščenost zmogljivosti, dohodek, doseženo akumulacijo v ustvarjenem dohodku. Upoštevati je kajpak treba opredelitve, ki so zapisane v resoluciji in ki bodo zapisane tudi v dogovoru.

Osnovna organizacija sindikata mora imeti vpogled v politiko razporejanja dohodka in delitev osebnih dohodkov. Seveda pa mora tudi vedeti, kako uresničiti z letošnjo resolucijo dogovorjene okvire.

Takšne analize bi morale biti osnova tudi za občinske svete, da bi se posebej temeljito lotili obravnave v tistih organizacijah združenega dela, kjer že nekaj let životarijo na meji rentabilnosti, kjer delavci že nekaj let prejema nizke osebne dohodke oziroma nižje od povprečja.

V sindikatih se moramo tudi zavzemati, da bomo s politiko delitve sredstev za skupno porabo v večji meri uresničevali strokovne podlage, ki bodo izšle v kratkem.

Še bolj bi se morali spopasti s težnjo, da bi regres za dopust delili kot dodatek k osebnemu dohodku, prav tako regres za prehrano, ne pa kot sredstva, ki so namenjena in namensko oblikovana za drugačne potrebe.

V vsakem okolju bi morali posebej ugotavljati, ali delavci, predvsem tisti z nižjimi osebnimi dohodki, še lahko gredo na dopust, kje so možnosti za letovanja, in seveda, kako zagotoviti organiziran letni oddih delavcev.

Mislím, da bi morali občinski sveti zveze sindikatov predlagati, da bi v zborih združenega dela v občinah obravnavali gospodarjenje v tistih organizacijah združenega dela, ki že nekaj časa dosegajo podpovprečne rezultate poslovanja. Če gre za večje in pomembnejše organizacije, bi morali o njih razpravljati tudi v republiškem zboru združenega dela.

Občinski sveti bi morali biti tudi nosilci aktivnosti, da bi v skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti dejansko prišlo do demokratičnega dialoga med izvajalci in uporabniki, da bi bilo oblikovanje programov in sredstev za te programe v skladu z dogovorjeno politiko v resoluciji za leto 1983. V sindikatih se namreč ne smemo sprijazniti s tezo, da obremenitve za skupno porabo rastejo — skupna poraba je pač neka poraba, odvečna — pač pa mo-

ramo biti nosilci razprav, v katerih bo jasno, da tudi te dejavnosti prispevajo k ustvarjanju dohodka v materialni proizvodnji. Prav tako pa moramo imeti vpogled v politiko razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke v teh dejavnostih.

Občinski sveti bi morali bolj dosledno uresničevati zastavljeno politiko in zahtevati, da bodo vsi ugotovljeni kršilci dogovorov v letu 1982 ta sredstva poračunali v prvem polletju leta 1983.

Letos se bomo v organizacijah združenega dela srečevali še z večjo nelikvidnost-

Dogovor naj bi zamenjali samoupravni sporazumi dejavnosti

Načelne opredelitve, ki jih moramo vnesti v letošnji izvedbeni akt resolucije — v dogovor, so: bolj stimulirati proizvodno delo, delo v težjih delovnih razmerah in kreativno delo, da bodo lahko bolj povečevali osebne dohodke delavci v tistih organizacijah, kjer bodo dokazali, da je dohodek dosežen s produktivnejšim delom, da je rezultat povečanega izvoza, zmanjšanja stroškov, ekonomičnejšega poslovanja. Zavzemamo se, da bi letos sprejeli samoupravne sporazume dejavnosti o skupnih osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov, ki bi naj bili tudi osnova za politiko razporejanja čistega dohodka, delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo in naj bi torej nadomestili ta dogovor. Sporazumi bi morali biti toliko odprti, da bi lahko vsakoletno politiko družbenogospodarskega razvoja v naši republiki vgrajevali v konkretne plane posameznih organizacij in skupnosti.

jo, saj bodo po odloku o posojilih in investicijski politiki po spremembi zakona o monetarno-kreditnem sistemu možnosti za najmanjše posojila za obratna sredstva, za osebne dohodke v organizacijah združenega dela znatno manjše. Naraščanje obresti za posojila v dohodku posamezne organizacije združenega dela ni nepomembna postavka. Zato bi morale biti osnovne organizacije sindikata, predvsem pa konference v delovnih in sestavljenih organizacijah pobudniki za združevanje sredstev znotraj delovnih in sestavljenih organizacij. Ne bi smeli dovoliti, da delovne in sestavljene organizacije združenega dela ne bi imele tako imenovanega združenega finančnega upravljanja, posebne finančne službe ali interne banke. Ne more biti tozda, ki bo za svojim plotom sam gospodaril s svojimi sredstvi, ob njem pa bi moral drug tozda najemati visoka posojila, seveda po visokih obrestnih merah, kajti če je drugače, potem pač taka delovna organizacija sploh ni več delovna organizacija.

Osnovne organizacije sindikata v tozkih, konference v delovnih organizacijah in koordinacijski odbori v sozidih morajo biti pobudniki za preučitev oziroma razčlenitev organiziranosti tistih administrativno-tehničnih opravil, ki jih še dostikrat opravljajo v tozkih, a bi jih morali v skupnih službah. Skratka, ugotoviti bi morali, koliko nam te naloge in opravila poberejo dohodka, del katerega bi lahko namenili za osebne dohodke delavcev. Gre torej za smotrnejšo organiziranost in pa seveda za zmanjševanje nepotrebnih del in s tem stroškov.

Načine uresničevanja bi morali prepustiti delavcem

Dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka in čistega dohodka v letu 1983 je preveč zapleten in ne spodbuja tistih delavcev, ki na podlagi kakovostnih dejavnikov dejansko dosegajo višji dohodek. Na tej podlagi bi morali biti stimulirani tudi za delitev sredstev za osebne dohodke. Sedanji pokazatelji pa so dejansko sporni, saj je vprašanje, koliko bi jih lahko v posameznih organizacijah uporabljali, ali se nekateri tudi po predloženi metodologiji sploh dajo uporabljati. Kako je prišlo do tako konkretnih kazalcev v 6. členu dogovora? Predsem na zahtevo iz tistih okolij, ki so ob analizah uresničevanja dogovora v letu 1982 zahtevali, da moramo v dogovor za leto 1983 dosti bolj podrobno in konkretno napisati, kako bomo oblikovali sredstva za osebne dohodke in jih delili v letošnjem letu, da ne bi prihajalo do različnega položaja delavcev v posameznih organizacijah in občinah. Izvršni sveti se niso lotili presoje uresničevanja tega dogovora.

Je pa vprašanje, koliko je sploh možno z nekim aktom na ravni republike tako podrobno opredeliti politiko oblikovanja in delitve sredstev za osebne dohodke. Ali ni temeljna pravica delavcev, da na podlagi načelnih opredelitev v resoluciji sami ugotovijo, kako jih bodo uresničevali.

Predlog je, da bi se ta sporni 6. člen dogovora glasil tako, da letos lahko povečujejo osebne dohodke le delavci v tistih ozidih, kjer bodo dejansko povečali dohodek na osnovi kakovostnih dejavnikov gospodarjenja, torej tam, kjer bodo dokazali, da so letos oziroma že v preteklih letih dosegli nadpovprečno produktivnost, ekonomičnost, racionalnost, tam, kjer imajo večji del proizvodnje usmerjen v izvoz na konvertibilno področje. Konkretnejša merila oziroma to, kako bodo to ovrednotili in po katerih kazalcih, pa naj delavci sami opredelijo v svojih aktih.

Občinski sveti zveze sindikatov pa bi morali biti pobudniki tega pri strokovnih službah samoupravnih interesnih skupnosti. Z namenom kajpak, da se bodo tudi te smotrnejše organizirale, zmanjšale odvečno število delavcev in postale bolj učinkovite. Osnovne organizacije sindikata v bankah, zavarovalnicah, upravnih organih itd., bi morale od svojih strokovnih in poslovnih delavcev zahtevati, da bodo dajali predloge za zmanjševanje obsega del in njihovo racionalizacijo. Ne bi smele pristajati na povečevanje števila zaposlenih, če seveda ne gre za precej večji obseg dela. A še takrat bi morali zahtevati preučitev, katera dela in naloge bi bilo mogoče odpraviti ali jih poenostaviti itn.

Kako vplivati na gospodarjenje in odločanje o tistih sredstvih, ki jih delavci združujejo zunaj temeljne organizacije: o sredstvih, ki jih združujemo za infra strukturo, to je v železniško gospodarstvo, elektrogosposodarstvo, cestno gospodarstvo, komunalno. Teh sredstev ni malo. Toda tako dolgo, dokler delavec ne bo celovito odločal o dohodku in njegovem razporejanju, tako dolgo tudi ne bomo odpravili mnogih problemov, s katerimi se soočamo. O tem, kako se gospodari s temi družbenimi sredstvi in ali se porabljajo namensko itd., bi morali razpravljati tudi ob sprejemanju planov za letos. Osnovne organizacije ZS, konference, koordinacijski odbori, republiški odbori sindikatov dejavnosti morajo biti pri tem bolj aktivni. Še bolj morajo

omogočati in zagotavljati, da bodo skupščine samoupravnih interesnih skupnosti postale pravo mesto za dogovarjanje delavcev — uporabnikov in izvajalcev — in za odločanje o sredstvih, ki se združujejo za razširitev materialne podlage.

Nekaj primerjalnih podatkov o tem, kako smo opredelili materialne razvojne možnosti v Sloveniji oziroma Jugoslaviji

V Sloveniji smo predvideli za 18 odstotkov večji konvertibilni izvoz, zvezna resolucija pa predvideva 20-odstotno povečanje. Družbeni proizvod naj bi v naši republiki rasel po stopnji 1,5 odstotka, v Jugoslaviji en odstotek. Rast industrijske proizvodnje je predvidena z 1,5 odstotka v Sloveniji in 2 odstotkoma v Jugoslaviji. Rast kmetijske proizvodnje smo v naši republiki zastavili precej ambiciozno: 4-odstotno rast, v Jugoslaviji pa je ta številka 2,5%. Zaposlovanje naj bi povečali za en odstotek, kar v Sloveniji pomeni 8500 novih zaposlitev, v Jugoslaviji pa za 2 odstotka — to je 150 do 300 tisoč novih zaposlitev. V Sloveniji smo se opredelili, da bodo naložbe ostale nominalno na ravni iz leta 1982, zvezna resolucija pa predvideva 20 odstot-

kov manj naložb, kot jih je bilo lani. Po republiški resoluciji naj bi sredstva za osebno, skupno in splošno porabo zaostajala za rastjo dohodka za 40 odstotkov, in sicer je to razdeljeno tako, da mora biti delež za razširitev materialne osnove dela v čistem dohodku za 3 odstotne točke večji, kot je bil doslej. Sredstva za osebne dohodke naj bi po slovenski resoluciji rasla 35 odstotkov počasneje od dohodka. To je global. Vendar so osnova za tako opredeljeno politiko doseženi in izkazani delovni rezultati, ne pa načrtovani dohodek.

Rast sredstev za osebne dohodke določa zvezna resolucija v skladu s stališči, ki so jih zastopali slovenski delegati, torej le globalno, in prepušča republiški resoluciji, da to opredeli bolj natančno.

Zvezna resolucija torej pravi, da morajo sredstva za osebne dohodke v materialni proizvodnji in storitvah rasti počasneje od rasti čistega dohodka in dohodka, s tem da morajo sredstva za osebne dohodke v neproizvodnih dejavnostih rasti počasneje od sredstev za osebne dohodke v proizvodnji.

Slovenska resolucija pa pravi, da morajo sredstva za osebne dohodke v neproizvodni rastejo skladno z rastjo sredstev za osebne dohodke v gospodarstvu in sicer zato, ker v Sloveniji ta sredstva zaostajajo že nekaj let.

Rast sredstev za skupno porabo mora po zvezni resoluciji zaostajati za 10 indekсниh točk za dohodkom.

Iz razprave

Nagrajevanja po delu in rezultatih dela ne bi smeli krniti

V razpravi se je precej udeležencev dotaknilo dogovora o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka in čistega dohodka v letu 1983. Večina je bila mnenja, da se ob takem dogovoru postavlja vprašanje realnega nagrajevanja po delu in rezultatih dela tudi v tistih organizacijah združenega dela, ki nimajo možnosti vplivati na rast dohodka in seveda s tem izpolnjevati pogoje za rast osebnih dohodkov. Svoje razprave so utemeljevali s konkretnimi primeri. Pokazalo se je, da bodo le malokje lahko vsaj za nekoliko popravili osebne dohodke. To pomeni, da bodo osebni dohodki letos stagnirali. Zato gre po mnenju nekaterih za politično odločitev sindikatov, saj bi utegnile biti posledice resne, prav tako pa tudi reakcije delavcev.

Realnost družbenega dogovora so ponekod preverili v praksi — v organizacijah združenega dela. Na podlagi ugotovitev se mnogi ne morejo strinjati na primer z določilom, da bi delavci v organizacijah združenega dela v prvem polletju letos obračunavali akontacijo osebnega dohodka na ravni razporejenih sredstev za osebne dohodke v letu 1982. Zato so predlagali, naj bi se določilo glasilo tako, da bi razporejali sredstva za osebne dohodke vsaj na podlagi lanskega zadnjega četrtletja. Sedanje dolo-

čilo bi namreč za mnoge ozde pomenilo dejansko znižanje nominalnih oziroma bruto osebnih dohodkov v prvem polletju letos.

Stane Kolar:

Pred leti smo opustili panožne sporazume, v zadnjih treh letih smo opustili tudi pravilnike o ugotavljanju in razporejanju čistega dohodka. Ti pravilniki so predpisani z zakonom o združenem delu, sprejeti morajo biti na referendumu, prav tako vsaka njihova sprememba. Zakaj smo jih opustili? Zato, ker smo imeli vsako leto izvedbeni akt-dogovor o uresničevanju družbene usmeritve. Ker je bil vsako leto drugačen, ga nismo mogli uporabljati, čeprav je imelo leta 1979 90 odstotkov ozdov take akte. Danes lahko ugotavljamo, da skorajda ni organizacije, ki bi pri razporejanju osebnih dohodkov upoštevala svoj pravilnik. Povsod se ravnajo zgolj po dogovoru.

Janko Goleš:

Govoril je o izgubarjih v novomeški občini in o pripravah sanacijskih programov. Povedal je, da če hočemo izpeljati sanacijski program, se moramo zavedati, da učinkovite realizacije takega sanacijskega programa ni moč izvesti brez delavcev. Če pa

od teh delavcev več kot 50 odstotkov, natančno 51,4 odstotka (od 5.500 delavcev), prejema zajamčene osebne dohodke, si lahko predstavljamo, da je to sila nestimulativno za izvedbo sanacije, da gre za uravnilovko, da ne more priti do razlikovanja med dobrimi in slabimi delavci; skratka, da je realizacija tega sanacijskega programa na nitki. Tako gre za širši družbeni problem in za to, da je družbenopolitična skupnost dala za reševanje izgube že veliko sredstev. Edino pravilna pot je, da take primere selektivno obravnavamo in ugotovimo, če je ta družba za tako dejavnost. Če je, potem je treba to podpreti, k temu pristopiti selektivno, zagotoviti sredstva.

Ladislav Srečnik:

Prikazal bi rad nekaj problemov glede tega dogovora s stališča delovnih organizacij. Družbeni dogovor ni pregleden, je preobširen, prezapleten — to menijo dejansko vse delovne organizacije, tudi tam, kjer imajo zelo dobre strokovnjake. Navedel bi primer največje delovne organizacije v občini Tržič. To je Peko, ki izvažajo 43 odstotkov celotne proizvodnje, od tega 67 odstotkov na konvertibilno področje, in pokriva uvoz z izvozom z 208 odstotki. Po dogovoru za leto 1982 je bila glede na

izvozne rezultate dovoljena rast sredstev za osebne dohodke 32,4%, dejanska rast je bila manjša — 28%. Če pa bi vrednotili rezultate po družbenem dogovoru za letos, bi bila dovoljena možna rast sredstev za osebne dohodke samo 5 odstotkov. Podoben razkorak ugotavlja tudi druga največja delovna organizacija v Trzinu, to je Bombažna predilnica in tkalnica. Večji izvoz na konvertibilno področje še vedno znižuje dohodek in čisti dohodek, zato tak dogovor v globalu ne zagotavlja rasti osebnih dohodkov.

Pri spoštovanju dogovora za leto 1983 se postavlja vprašanje realnega nagrajevanja po delu v tistih organizacijah, ki nimajo realne možnosti, da bi vplivale na rast dohodka in s tem tudi izpolnjevale pogoje za povečanje osebnih dohodkov.

Mira Marko:

Ob naših prizadevanjih, da zagotavljamo proizvodnjo, delo delavcem, ob spoznanjih, da v večini primerov gospodarimo na robu rentabilnosti — vsaj v pomurskem prostoru — se sprašujem, kaj nam pomeni poseganje v akumulacijo. Soočali se bomo z dejstvi, da bomo morali — če se bomo sindikati tako dogovorili — zagotavljati sklad skupne porabe, iz katerega bomo pokrivali socialne razlike. Vemo pa, da danes primanjkuje sredstev, ali pa je del čistega dohodka, razporejenega za skupno porabo, tako majhen ali pa ga sploh ni, da ni mogoče zagotavljati niti z dogovorom opredeljenih regresov za prehrano ali za letovanje, kaj šele, da bi pokrivali socialne razlike okoli preskrbovanja s kurjavo itd. Prav v tistih organizacijah združenega dela, kjer je sklad skupne porabe že danes majhen, se bodo pokazali tudi ti problemi. Vprašanje je, kako bomo to zmogli in kdo bo dejansko pokrival te razlike.

Kako je z zagotavljanjem sredstev za skupne potrebe? Z resolucijo smo se dogovorili, da bomo za skupne potrebe dejansko zagotavljali manj sredstev ali prav toliko kot v preteklem obdobju; po drugi strani pa je vprašanje nagrajevanja delavcev v zdravstvu in šolstvu. To pomeni vendarle večji delež sredstev za obe panogi. Ugotoviti moramo, kako reševati to problematiko, da bomo lahko izvajalcem urejali tudi njihove osebne dohodke. Dejstvo je namreč, da so nizki in nepravilno razporejeni.

Boris Lipužič:

Uresničevanje politike gospodarske stabilizacije vedno bolj utrjuje tudi spoznanje, da moramo obravnavati izobraževanje in znanstveno-raziskovalno dejavnost kot kakovostna dejavnika razvoja. Družbene dejavnosti je treba glede na naravo in specifičnost dela obravnavati bolj kot proizvodne sile in čedalje manj kot neproduktivne družbene porabnike. Med družbenimi dejavnostmi moramo zaradi zmanjšanih materialnih možnosti do leta 1985 zagotoviti prednostni razvoj znanosti kot dejavnosti, ki neposredno prispeva k razvoju ustvarjalnih sil družbe. Nujen pogoj

za razvoj znanstveno-raziskovalnega dela pa je izobraževanje.

Zato moramo sindikati spodbujati razvoj znanosti in raziskovalne dejavnosti ter vztrajati pri večji kakovosti in učinkovitosti raziskovalnega dela. Pri tem moramo biti pozorni zlasti na naslednje: načrtovanje raziskovalnih dejavnosti mora temeljiti na opredeljenih družbenih ciljnih, ki temeljijo na zahtevah gospodarske stabilizacije in dolgoročnega razvoja. Zato je treba oceniti ustreznost organiziranja znanstveno-raziskovalne dejavnosti, da bi te družbene cilje dosegli.

Upoštevati moramo cilje znanstveno-tehnološkega razvoja v vsej Jugoslaviji.

V načrtovanje razvoja raziskovalne dejavnosti in tehnološkega razvoja moramo vključiti večje povezovanje in delitev dela v raziskovalni dejavnosti v Jugoslaviji, pa tudi uspešnejše vraščanje v raziskovalno dejavnost in uporabo znanstvenih dognanj v svetu, saj lahko raziskovalno delo le tako koristi hitrejšemu razvoju domače tehnologije in s tem uspešnejšemu vključevanju v mednarodno delitev dela.

Nujna sestavina raziskovalne dejavnosti je spodbujanje množične inovacijske dejavnosti. V organizacijah združenega dela naj se usposobijo za kompleksno inovacijsko organiziranost proizvodnje, da se zlasti izvozna proizvodnja preobrazi v inovacijsko industrijo, ki bo sposobna konkurirati v vedno zahtevnejši mednarodni delitvi dela. Zamude na tehnološkem področju sedaj nadomeščamo z večjo količino živega človekovega dela.

Treba bo doseči večjo selektivnost v izboru raziskovalnih projektov, pomembnih za razvoj, ter združevati razdrobljena sredstva, da bi dosegli večjo izkoriščenost in učinkovitost uporabnih sredstev za raziskovalno delo.

Marija Pukl:

Pri ukrepih in ravnanjih nasploh pozabljamo, kaj je še tisto, kar je v dobro človeka, delavca, družbe in kje smo šli predaleč, da nek ukrep več škodi kot koristi ter da gre la za kratkoročne pozitivne učinke, dolgoročno pa negativne posledice.

Če bo sindikat kot delavska organizacija pozabil na delavca, če bo pomembna področja življenja in dela obravnaval enako kot izvršni in drugi organi, brez upoštevanja posledic za delavca, se seveda postavlja vprašanje, ali je delovanje subjektivnih sil v stopnjevanju pritrjevanja eni in isti rešitvi ali v kresanju mnenj o tem, kako in s koliko žrtvami doseči neki cilj.

Med javno razpravo o resoluciji smo imeli sindikati premalo časa, da bi se posvečali vprašanjem socialne politike, čeprav se tudi na tem področju pogoji zaostrujejo.

Osnovne organizacije zveze sindikatov bi se morale zavzeti tudi za to, da bi se socialna varnost obravnavala kot sestavni del ukrepov poslovanja. Doslej smo se večkrat srečali s tem, da OZD ob zaključnem računu daje dotacijo kot nekakšno miloščino za reševanje socialnih problemov. Mislim, da se osnovne organizacije s tem ne bi

smele strinjati. Slišali smo že, da je socialna politika v sferi delitvene, zato se je treba tudi dogovoriti, kakšno socialno politiko bomo vodili v ozdih, seveda do pridnih delavcev. Ne smemo tudi pozabiti, da se velik del socialne politike oziroma socialne varnosti uresničuje prek SIS.

Albert Vodovnik:

V ravenski občini ocenjujemo, da družbeni dogovor ni bil pripravljen na podlagi presoje, ali so to delovne organizacije, ki dobro poslušajo, ali slabo. Kajti železarna Ravne, za katero mislimo, da dokaj dobro gospodari, bo lahko dvignila osebne dohodke le za 0,96%. To je tako rekoč stagnacija osebnih dohodkov vse leto. Zdaj gre dejansko za politično odločitev v sindikatih in ni vseeno, kakšne bodo posledice in reakcije delavcev ob celoletni stagnaciji osebnih dohodkov.

Viktor Trstenjak:

Tudi v koprski občini bodo lahko ozdi ob isti učinkovitosti, kot so jo imeli lani, letos povečali osebne dohodke za 0,96%. Predvsem trgovske organizacije pa bodo morale po prvih izračunih vsaj v prvem polletju letos zniževati (za približno 10%) osebne dohodke. To pa zato, ker so delavci v teh ozdih vezani na promet, na količino prodanega. Pomanjkanje raznih izdelkov pa bo letos še občutnejše kot lani. Gre za precej delavcev, ki imajo že zdaj sorazmerno nizke osebne dohodke. Potem pa se vprašajmo, kje bo njihova zavzetost za delo, če bodo morali več delati za iste ali celo manjše osebne dohodke.

Jože Šketa:

V Ljubljani smo se dogovorili, da bomo dogovor testirali v nekaj organizacijah. Na Viču smo ga posredovali v šest organizacij, ki lani niso prekoračevale dovoljenega obsega sredstev za osebne dohodke, torej niso prekoračevale dogovora. Rezultati so prinesli veliko zaskrbljenost v vseh šestih organizacijah. Pokazalo se je, da bi morali realno takoj znižati osebne dohodke, v nekaterih ozdih celo za 10 do 12%.

Vprašujemo se, ali je dogovor realen in če ga bomo lahko uporabljali v letošnjem letu.

Franc Sikošek:

V kamniški občini se ne strinjamo z določilom, da delavci v organizacijah združenega dela v prvem polletju letos obračunavajo akontacijo osebnega dohodka le na ravni razporejenih sredstev za osebne dohodke v letu 1982. Predlagamo, naj se to določilo glasi tako, da bi razporejali sredstva za osebne dohodke po zadnjem četrtletju 1982. Določilo namreč za večino organizacij v gospodarstvu naše občine dejansko pomeni znižanje nominalnih bruto osebnih dohodkov za 6 do 12 odstotkov.

Če upoštevamo večje prispevne stopnje iz bruto osebnih dohodkov, ki s 1. decembrom 1982 znižujejo nominalne osebne dohodke za nadaljnjih 5,6 odstotka, in pričakovana povečanja prispevnih stopenj iz bruto osebnih dohodkov iz leta 1983, bi

se nominalni neto osebni dohodki v prvem polletju letos v primerjavi z neto osebnimi dohodki leta 1982 zmanjšali za okoli 16 do 20 odstotkov. Kaj bi bilo v tem primeru z realnimi neto osebnimi dohodki, je seveda mogoče izračunati.

Branko Smole:

Večkrat smo poudarili, da mora postati stabilizacija pravo gibanje in da morajo delavci zavestno sprejeti bremena stabilizacije na svoja ramena. Vendar žal že zelo hitro ugotavljamo, da so besede eno, dejanja pa drugo. Na kaj mislim? Pred nedavnim so na zvezni in republiški ravni po hitrem postopku sprejeli nove obveznosti in obremenitve. O njih niso bili obveščeni niti občinski sveti niti mnogi drugi. Ljudje v združenem delu, na ulicah, doma so spraševali, kaj to pomeni. Mnogi so se spraševali, kam to vodi, dvomili so v naše družbenopolitično delo, v moč sindikata.

Tudi okrog vračanja presežkov SIS je v združenem delu veliko kritik. Predvsem zaradi tega, ker doslej nikdar nismo izpolnili načela, da je treba viške vrniti združenemu delu. Prav bi bilo, da bi združenemu delu vrnili vsaj simbolične vsote, kajti tako bodo delavci vsaj vedeli, da je ta družba pripravljena delati tisto, kar govori.

Franc Trebše:

Dogovor, kakršen je, je premalo stimulativen do tistih, ki so sedaj dobro gospodarili.

Glede izplačila osebnih dohodkov v prvem polletju mislimo, da ne bi bilo sprejemljivo, da bi šli na povprečje preteklega leta, saj bi to pomenilo zmanjševanje nominalnih osebnih dohodkov. To bi povzročilo tudi določene nemire. Sindikati naj se ne bi trudili s prepričevanjem in mirjenjem ljudi, ampak usmerimo vse sile v boj za to, da dosežemo takšne delovne rezultate, ki bodo opravičili takšen osebni dohodek, kot je bil v povprečju v zadnjih treh mesecih 1982, čeprav vemo, da glede na pogoje gospodarjenja to ne bo lahko.

Osnova pravičnega nagrajevanja po delu je gotovo zagotavljanje enakih pogojev pri pridobivanju dohodka. Dokler tega ne bo, tega ne bomo sposobni izboriti in bomo dopuščali administrativne posege.

Rudnik lignita Velenje in termoelektrana Šoštanj sta velika zgubarja. Čeprav že dolga leta na vseh ravneh govorimo o tem, se je treba enkrat dokončno dogovoriti za enakopraven družbenoekonomski položaj delavcev v energetiki. Danes je edina stimulacija za rudarja samo fizična proizvodnja, ki jo tudi dosega. Najbrž so še precejšnje rezerve pri stroških in ostalem, ki pa ob tako veliki izgubi niso spodbuda. Če bi vedeli, kaj pomeni strošek za izkoptone premoga, bi se najbrž tudi glede ostalih kriterijev gospodarstva drugače pogovarjali.

Ker ves čas govorimo, kako je treba dobro gospodariti, iskati vse rezerve, naj dodam še cvetko: letos smo imeli srečo, da smo pridelali veliko. Naš tozd kmetijstvo je pridelal okrog 380 ton jabolk (lani samo 117 ton). Obiranje jabolk je sezonsko delo

in vanj smo vključili šole, sindikate in druge, tako da je bilo delavcev pri obiranju nekoliko več kot ponavadi. Ker je to delo plačano pogodbeno, smo zneske presegli in bili kaznovani, ker smo vsa jabolka pobrali. Temeljna organizacija je bila kaznovana s pet milijoni starih dinarjev, odgovorna oseba pa s 3,5 milijona starih dinarjev. V utemeljitvi sodbe je kot oteževalna okoliščina zapisano, da so si v tej situaciji privoščili (čeprav je bilo vse opisano), da se poveča obseg izplačil, čeprav so vedeli, da gre za spravilo pridelka. Sedaj je težava z moralno in kazensko obravnavo. Če bi pustili jabolka na drevesu, bi jih obravnavali moralno in jih dali v javnost, zdaj pa so kaznovani.

Janez Železnik:

Na raznih srečanjih, sestankih in tudi v gradivih v glavnem govorimo o aktivnosti in nalogah zveze sindikatov zlasti pri uresničevanju kongresnih usmeritev. Toda jasno nam mora biti, da te aktivnosti ne bodo uspešne, če za delo ne bomo usposabljali tudi svojega političnega aktiva.

Pred kongresom smo analizirali družbenopolitično usposabljanje v zvezi sindikatov in moram reči, da smo ugotovili izjemno veliko oblik tega usposabljanja. Ugotavljamo, da je bilo to usposabljanje pogosto ekstenzivno, preveč teoretično in premalo vpeto v akcijsko usposabljanje našega političnega aktiva.

Da bi zagotovili vsebino in usmeritev družbenopolitičnega usposabljanja, ki ustreza našim potrebam, moramo programe družbenopolitičnega usposabljanja oblikovati v zvezi sindikatov. Zadnji regijski posveti so posebej opozorili na odgovoren izbor predavateljev. Poleg stroke morajo predavatelji poznati politično usmeritev v zvezi sindikatov, sicer bo to strokovno in ne družbenopolitično usposabljanje za zvezo sindikatov. Pri usposabljanju sindikalnih političnih aktivistov morajo sodelovati tudi najodgovornejši funkcionarji sindikatov v občini in republikli.

Veliko naših sindikalnih aktivistov potrebuje pomoč pri dnevnem reševanju političnih in ekonomskih problemov v ozdih. Zato so jim potrebni krajši akcijski posveti, seminarji in podobno. Če naših dogovorov ne bomo prenašali v osnovne organizacije zveze sindikatov, v vse strukture zveze sindikatov, potem bodo seveda dogovori na najvišji sindikalni ravni ostali samo na papirju.

Julij Planinc:

V novem zakonu o SLO in DS sta močno poudarjeni vloga in odgovornost družbenopolitičnih organizacij pri izvajanju obrambnih in samozaščitnih nalog.

V skladu s tem, predvsem pa z uzakonitvijo komitejev za SLO in DS in njihove vloge, moramo tudi v zvezi sindikatov takoj preiti k ustreznemu organiziranju in usposabljanju za učinkovito delo v organih za SLO in DS. Posebno pozornost je treba nameniti tistim ozdom, kjer nimajo organizacij ZK. V takih primerih namreč prevzemajo polno odgovornost za obrambne in

samozaščitne priprave organizacije zveze sindikatov. Prav tako je treba takoj začeti dopolnjevati obrambne in varnostne načrte organizacij in organov zveze sindikatov, saj le ob vsakem trenutku ažurirani načrti zagotavljajo učinkovito uresničevanje obrambnih in samozaščitnih nalog.

Nadvse pomembno je tudi stalno ocenjevanje varnostnih razmer. Kajti to je podlaga, na kateri lahko načrtujemo učinkovite ukrepe za preprečevanje in odpravljanje vseh negativnih družbeno škodljivih pojavov.

V zaostrenih pogojih gospodarjenja so naloge na področju družbene samozaščite še posebej pomembne. Zato se morajo organizacije in organi zveze sindikatov z večjo odgovornostjo organizirati in usposobiti za učinkovito delovanje ne vseh področjih aktivnosti družbene samozaščite. Predvsem pa morajo biti vse aktivnosti in ukrepi usmerjeni v dosleden boj proti vsem družbeno škodljivim pojavom, ki bi bili uperjeni proti interesom delavskega razreda, razvoju socialističnega samoupravljanja, gospodarskemu in družbenemu razvoju ter vsem pridobitvam socialistične revolucije jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Vinko Trinkaus:

Od delovnega mesta se moramo pomakniti v združeno delo in v družbo in iz tega graditi samoupravni sistem. In če je naše samoupravljanje slabo, je slabo zlasti na ekonomskem področju, ker so ekonomske stvari osnova tega, da se začno spreminjati družbeni odnosi.

V našem času, ko je proces naraščanja produktivnosti dela čedalje manj odvisen od fizičnega dela, čedalje bolj pa od znanosti, tehnologije in tehnike, moramo postavljati to v ospredje. Ne delajmo si iluzij, da lahko samo s fizičnim delom in z njegovim povečanjem rešimo ekonomske probleme. Tudi. Vendar je bolj problem, da gledamo tisto, kar ste včeraj pogosto imenovali nedelo: celotno režijo, in to ne samo režijo v organizacijah združenega dela, ampak režijo v vsej družbi. Kajti vsa ta režija obremenjuje rezultate dela, večja stroške dela, večja vrednost delovne sile, ki je v družbi potrebna za neko določeno proizvodnjo.

V produktivne sile bi morali usmeriti graditev naših sistemov, ne pa podlegati konvenciji in reči, da mora ključavničar v A dobiti enako kot ključavničar v B. Lahko, če so rezultati njunega dela enaki, ne pa zato, ker sta oba ključavničarja. Prvi npr. dela v organizaciji, kjer imajo višjo produktivnost, drugi pa v organizaciji, ki se drži občinskega plota in se noče z nikomer povezovati. Če pa se že povezuje, se na nekih kupoprodajnih odnosih in ne na proizvodnih odnosih. Druževanje sredstev s tega vidika krni.

Ustvarjati je torej treba sisteme, ki so že predvideni z zakonom o združenem delu. Kazalce je treba postaviti v aktiven odnos, torej da delavci, sindikati ali samoupravni organi sproti spremljajo gospodarjenje: kje se stroški zvišujejo in kje znižujejo, kje dosežemo večjo racionalnost, kje zmanj-

šujemo potrebni čas na enoto živega dela itd.

Naša naloga pa je, da delavca spodbujamo, da pritiska, da se slabosti odpravljajo na ravni celotne organizacije združenega dela, v občini, republiki in državi. Iz tega potem gradimo samoupravni sistem. Izboriti si moramo položaj, ko bomo zahtevali, da bo organizacijam združenega dela ostalo toliko dohodka, kot ga potrebujejo za razširjeno reprodukcijo. Od tega odstotka ne odstopamo, pa tudi ne moremo pristajati, da bodo obveznosti iz dohodka naraščale še bolj.

Zdaj je naša naloga, da mobiliziramo organizacije združenega dela, da bomo prišli spet vsaj na 3 do 4-odstotno letno rast družbenega bruto proizvoda. S prerazporeditvijo blažimo socialne odnose. Če rečemo: fizičnemu delavcu več, je to v redu. Vendar, če ni več proizvodnje, moramo to objektivno nekemu vzeti.

Jože Tomc:

Časa za razpravo o predlogu letošnjega dogovora je bilo izredno malo. Mislim, da se je to zgodilo iz objektivnih razlogov. Imeli smo veliko variant resolucije, ki bi

morala dati neke parametre za delitev dohodka oziroma za osebno, splošno in skupno porabo. Zvezna resolucija je tik pred zdajci opredelila zadeve, tako da smo bili v časovni stiski — pristali smo na to in to sedaj popravljamo.

Franc Hribar:

V Ljubljani ugotavljamo, da se nam na nekaterih področjih proizvodnja ustavlja, da ni jasne perspektive, kako dolgoročno odpraviti takšne in drugačne zastoje v proizvodnji. A ne le zato, ker ni vseh sistemskih podlag za to, da bi si temeljne organizacije na dolgi rok zagotovile reprodukcijski material, ampak tudi zato, ker se nam trgajo reprodukcijske verige, ker proizvajalci surovin poskušajo z različnimi oblikami zviševati cene. Tega pa dejanska cena končnega izdelka v temeljnih organizacijah največkrat ne prenese. Zato nastaja vrsta konfliktnih situacij in tudi zastojev.

V Jugoslaviji smo se dogovorili, da bomo zamrznili tudi cene surovin in reprodukcijskega materiala. Toda vrsta tozdov je morala lani plačati reprodukcijski material tudi 80 ali več odstotkov dražje. Kaj je s to

politiko jugoslovanskih sindikatov na tem področju? Delavci se upravičeno sprašujejo, ali smo sindikati na tem področju v Jugoslaviji enotni ali se gremo separatno politiko po republikah in pokrajinah.

Vlado Silič:

V radovljški občini smo že pred dvema letoma izdelali katalog del in nalog. Delali smo ga sicer samo za neposredno proizvodnjo in ga trenutno dopolnjujemo tudi z deli in nalogami zunaj neposredne proizvodnje. Reči moram, da so organizacije združenega dela ta katalog izredno dobro sprejele, saj je bil dokaj dobra družbena usmeritev za večino. Menim, da bi lahko za tipične naloge izdelali katalog za vso republiko.

Dohodek ni vedno rezultat dela. Če bomo vztrajali, da bo osebni dohodek odvisen izključno od dohodka, potem bomo naredili temeljno napako. Vemo, da ima podpis zvezne skupnosti za cene dostikrat veliko večjo težo pri oblikovanju dohodka tozda kot pa kakršnokoli prizadevanje sto, dvesto ali več delavcev. Vprašati se moramo, do katere mere lahko dohodek v tako nestabilnih pogojih deluje stimulatивно.

Jože Sintič: Politični pomen akcije »zaključni računi«

Rezultate gospodarjenja bi morali obravnavati pogosteje

Pri obravnavanju rezultatov gospodarjenja v organizacijah združenega dela oziroma v akciji »zaključni računi« gre za večletno aktivnost ZS Slovenije in drugih dejavnikov. Akcija je prvič stekla leta 1979 in je od vsega začetka zastavljena tako, da zajema vse sindikalne organizacije, GZ Slovenije in SDK. V dosedanji aktivnosti pri obravnavanju rezultatov gospodarjenja so bili pripravljani tudi nekateri strokovni pripomočki, kar je akcijo strokovno izboljšalo.

Poudaril bi, da je treba rezultate gospodarjenja organizacij združenega dela sprotno obravnavati, ne pa le ob koncu leta. To nalogo smo zapisali tudi v sindikalne kongresne dokumente.

Obravnavanje rezultatov gospodarjenja je pravzaprav nadzor nad izvajanjem sprejetih nalog in sklepov, je stalna sestavina samoupravnega odločanja in pomembno sredstvo za izboljšanje rezultatov gospodarjenja. Ta nadzor obsega poleg gospodarskih tudi družbene procese, saj moramo obravnavati uresničevanje proizvodnih planov skupaj z uresničevanjem samoupravnih družbenoekonomskih odnosov. Letošnja akcija »zaključni računi« bo nov korak pri spremljanju rezultatov, če bo GZ Slovenije zagotovila tako imenovane primerjalne podatke uspešnosti gospodarjenja posameznih OZD glede na skupino ali podskupino dejavnosti. To naj bi delavce

Jože Sintič: Težišče organizacijsko-političnih priprav na akcijo »zaključni računi 1982« je na občinskih svetih zveze sindikatov.

spodbudilo k zavzetejši obravnavi poslovnih rezultatov, k povečevanju produktivnosti dela in k boljšemu izkoriščanju obstoječih zmogljivosti.

Gospodarske in politične razmere, v katerih poteka ta aktivnost, niso lahke. ZS Slovenija je že lani stalno analizirala te ra-

zmere in predlagala ustrezne rešitve za reševanje posameznih problemov. Tako smo, na primer, organizirali politične aktivnosti za sprejem samoupravnega sporazuma za združevanje presežkov iz sredstev samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti za dodatno pospeševanje konvertibilnega izvoza v letu 1982. Čeprav v celoti nismo soglašali z nekaterimi določili tega sporazuma, smo akcijo uspešno zaključili. Prav tako smo vodili akcijo za uskladitev osebnih dohodkov z resolucijo in družbenim dogovorom za leto 1982 in s političnim delovanjem preprečili administrativno poseganje na to področje, to je, zamrznitev osebnih dohodkov. ZS Slovenije je torej toliko bolj učinkovita, kolikor bolj bo sposobna delavce mobilizirati za učinkovitejše gospodarjenje in uresničevanje stabilizacijskih nalog.

Toda v dosedanji aktivnosti smo o gospodarskih težavah premalo razpravljali v zborih združenega dela, kjer bi morale delegacije uveljavljati stališča sindikalno organiziranih delavcev. Zožene materialne možnosti proizvodnje v lanskem letu so vplivale na slabše pogoje pridobivanja in razporejanja dohodka, na nižje realne osebne dohodke, slabše možnosti za zadovoljevanje skupnih potreb delavcev in na večje izgube v OZD. Vse to, vključno številni administrativni posegi, je objektivno poslabšalo družbenoekonomski in samou-

pravni položaj delavcev. Kljub temu bomo morali tudi letos dosledno uresničevati dolgoročni program gospodarske stabilizacije, še zlasti zato, ker je treba prenehati s slabim gospodarjenjem, pridobivanjem dohodka zgolj na račun višjih cen, neproduktivnim zaposlovanjem, visoko stopnjo inflacije itd. Uresničevanje gospodarske stabilizacije torej ni le ekonomsko, ampak tudi pomembno politično dogajanje v družbi.

Nekateri politiko gospodarske stabilizacije enačijo s pomanjkanjem različnega blaga in storitev, vrstami, boni, realnim padanjem osebnih dohodkov itd. To seveda nikoli ni bil in ne more biti dolgoročni cilj gospodarske stabilizacije. Res pa je, da se bomo z vsem tem srečevali vse dotlej, dokler ne bomo dosegli pglavitnih ciljev stabilizacije.

Letošnjo aktivnost pri obravnavanju rezultatov gospodarjenja moramo povezati s plani OZD za leto 1983 in s spremembami srednjeročnih planskih dokumentov. Naša naloga v politični akciji je, da v te dokumente vključimo naloge gospodarske stabilizacije in da delavce v razpravah osveščamo o resnosti gospodarskih in političnih razmer.

Poslovna poročila, ki jih bodo samoupravni organi in poslovodne strukture predložili delavcem, morajo biti razumljiva in morajo vsebovati kakovostne ocene rezultatov gospodarjenja. Sindikati bomo zavrnila poslovna poročila, ki so pripravljena zgolj kot računovodski, bilančni prikaz stanja, s skromnimi ocenami rezultatov gospodarjenja. Prav tako bomo zavrnila vsak formalistični pristop, ki vidi cilj le v pravočasni izdelavi in predaji zaključne bilance službi družbenega knjigo-

Odločna usmeritev v izvoz

Poglavitna in nujna ekonomska razloga, ki zahtevata takojšnjo in čim večjo usmeritev delavcev na lastne sile v organizacijah združenega dela in njihovo medsebojno samoupravno in proizvodno povezovanje, sta: naša odločna usmeritev v večji izvoz in pripravljenost, da okrepiamo delovanje ekonomskih zakonitosti.

Aktualna tema, DE št. 3

Razdrobljenost gospodarstva nam škoduje

Sedanja razdrobljenost našega gospodarstva je ena glavnih slabosti, da postaja sistem dohodkovno in mednarodno-ekonomsko neučinkovit; da imamo mnogo preveliko režijo, ki opozarja na pojave izkoriščanja človeka po človeku, da vse to izredno negativno povratno vpliva na rast produktivnosti dela.

Aktualna tema, DE št. 4

vodstva. Osnovne organizacije sindikata, konference in koordinacijski odbori se morajo politično opredeliti do poslovnih poročil in svoja stališča posredovati delavskim svetom in zborom delavcev. Poslovna poročila morajo enako oceniti tudi organi delavske kontrole. V akcijo se bodo vključevali tudi družbeni pravobranilci samoupravljanja, ki bodo lahko delavcem pomagali zlasti pri oblikovanju ocene o spoštovanju sprejetih dogovorov in sporazumov.

Kar zadeva vsebino poslovnih poročil, moramo vztrajati pri sprejetih usmeritvah. Ugotoviti je treba, kako se je uresničeval družbenoekonomski položaj delavcev v tozidih, v kolikšni meri so se uveljavili dohodkovni odnosi in planski cilji, ali je rast dohodka le posledica rasti cen ali tudi kakovostnih dejavnikov gospodarjenja, in kakšna je socialna varnost delavcev z najnižjimi osebnimi dohodki.

Posebej temeljita poslovna poročila morajo predložiti poslovodni organi tistih OZD, ki so poslovale z izgubo. V takih primerih moramo sindikati vztrajati pri predložitvi sanacijskih programov, ki bodo skladni s sprejetimi političnimi usmeritvami.

Še beseda ali dve o organizaciji našega dela ob obravnavanju rezultatov gospodarjenja: letošnja akcija v občinah bo potekala zlasti januarja in februarja. Koordinirali jo bomo prek medobčinskih svetov ZSS. V akciji neposredno sodelujejo še GZ Slovenije, SDK, družbeni pravobranilci samoupravljanja, izvršni sveti skupščin občin, samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti in materialne proizvodnje. Z akcijo je seznanjen tudi CK ZKS, k aktivnemu sodelovanju pa bomo pozvali tudi mladinsko organizacijo in socialistično zvezo.

Brane Mišič: Izhodišča in cilji akcije za uveljavljanje sistema delitve po delu in rezultatih dela v samoupravni praksi ozdov

Realna delitev po delu in rezultatih dela — spodbuda za boljše gospodarjenje

Predvidevamo, da bomo imeli veliko nasprotujočih si mnenj pri izpeljavi sistema. Da je to res tako, pove primer, da že od leta 1979 vodimo akcijo za uresničevanje delitve po delu in rezultatih dela. V različnih okoljih je na tem področju različen pristop in tudi različni doseženi uspehi, kljub temu, da smo v tem času sprejeli družbeni dogovor o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

Za utrjevanje ustavne vloge delavca kot odločujočega dejavnika razvoja družbenoekonomskih odnosov in materialnih sil družbe je bistveno dosledno in hitrejše uveljavljanje načela delitve osebnih dohodkov po delu in rezultatih dela. Uresni-

čevanje delitve sredstev za osebne dohodke je možno ustrezno urediti le, če ga stalno povezujemo s pridobivanjem in razporejanjem dohodka in sredstev za osebne dohodke. To vemo iz izkušenj. Če bi se na področju cen vedli tako, kot se vedemo na področju razporejanja dohodka in družbene usmeritve razporejanja dohodka, ne bi že tretje leto zapovrstjo imeli take inflacije in takega gibanja cen. Potem tudi ne bi imeli primerov, da na nekaterih področjih s privoljenjem sindikatov povečujejo cene trikratno.

Usmeritev do pogojev pridobivanja dohodka je nujna, ker v naši praksi delavci ne planirajo razporejanja dohodka hkrati za vse oblike porabe. Njihov interes je prak-

tično bolj usmerjen v delitev sredstev za osebne dohodke, manj pa na ustvarjanje in pridobivanje dohodka.

Delavci še vedno niso uveljavili ustavne podlage, da v pogojih družbene lastnine v celoti odločajo o pogojih in rezultatih dela. Cenovna nesorazmerja in večkratno spreminjanje predpisov praktično ovirajo uveljavljanje delavcev pri odločanju o pogojih in rezultatih dela ter pri odločanju o pogojih v celotni družbeni reprodukciji.

Za dosledno uresničevanje delitve po delu in rezultatih dela je pomembno in nujno, da se tudi dohodek v tozdu pridobiva na podlagi dela. V nasprotnem primeru tudi najbolj idealno napisani pravilniki, najbolj idealne osnove in merila ne

zagotavljajo, da bi osebni dohodki delavcev ustrezali prispevku delavcev k ustvarjenemu dohodku. To protislovje v pridobivanju dohodka in oblikovanju sredstev za osebne dohodke povzroča, da v ozdih, ki slabše gospodarijo, izplačujejo višje osebne dohodke kot v organizacijah, kjer gospodarijo bolje.

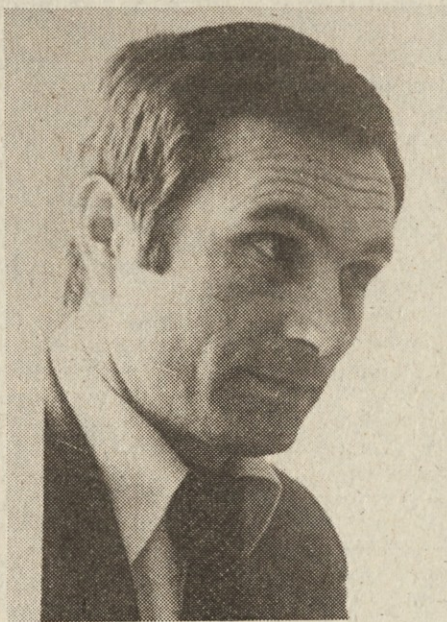
Kakšen je namen naloge, ki jo je sprejel republiški svet ZSS? Da izoblikujemo program aktivnosti ter tudi začnemo spreminjati stanje na področju delitve po delu in rezultatih dela.

Zaradi pomembnosti delitve po delu in rezultatih dela ne moremo pristati na to, da bi nas pod težo sedanjih gospodarskih problemov določene sile potisnile v to, da bi na področju delitve prišlo do zastojev v razvoju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov. Ustvariti moramo vzdušje in pogoje, v katerih bo uresničevanje delitve po delu in rezultatih dela v pogojih pridobivanja dohodka predstavljalo spodbudo in motivacijo delavcev za boljše gospodarjenje ter za krepitev njihove socialne in materialne varnosti. Prav zaradi tega se ne mogoče izogibati ekonomskim merilom in zakonitostim. Ob pomanjkanju ekonomskih motivov pri odločanju o pogojih in rezultatih dela preveč pričakujemo od sklicevanja na socialistično zavest delavcev in neposredno odgovornost družbenopolitičnih organizacij. Prav zaradi pomembnosti uveljavljanja delitve po delu in rezultatih dela v sedanji fazi našega družbenega razvoja, krepitev razvoja proizvodnih sil ter družbene produktivnosti dela smo se v republiškem svetu odločili, da to nalogo uvrstimo med prednostne v letu 1983.

Pri tem pa nimamo namena, da bi ponovno vrednotili znana stališča in usmeritve, temveč da bi na dogovorjenih osnovah ter pozitivnih rešitvah iz prakse ponudili široko politično in strokovno aktivnost vseh organov in organizacij zveze sindikatov za dograjevanje sistemov nagrajevanja po delu in rezultatih dela. To velja zlasti za osnovne organizacije zveze sindikatov in sindikate dejavnosti, ki lahko veliko prispevajo k opredeljevanju takšnih rešitev nagrajevanja, ki bodo ustrezale načelu: za enako delo oziroma rezultate dela enak osebni dohodek.

Sindikati moramo doseči, da bodo delavci te usmeritve sprejeli za svoje in da bodo na tej osnovi organizirali množično aktivnost za uresničevanje odgovornih, zahtevnih in zapletenih nalog, ki jih moramo čim bolj uresničiti, ne le v letošnjem letu, temveč v celotnem srednjeročnem obdobju.

Namen naše aktivnosti je tudi, da v sedanjih pogojih ekonomske stabilizacije in za nadaljnji razvoj socialističnih samoupravnih odnosov spodbudimo delavce, da bodo na podlagi zakona o združenem delu, družbenega dogovora in skupnih metodoloških izhodišč (ki bodo izšla v kratkem) **pripravili spremembe samoupravnih aktov** s področja delitve in uresničili načelo: za enako delo in rezultate dela enak osebni dohodek.

Brane Mišič: »Na področju delitve po delu in rezultatih dela nas čaka še veliko nalog.«

Dohodek in njegovo povečevanje morata postati okvir, v katerem se bodo oblikovala sredstva za osebne dohodke in skupno porabo odvisno od delovnega prispevka delavcev in rezultatov dela, z večjo posamično in družbeno produktivnostjo in ob bolj odgovornem gospodarjenju in upravljanju s sredstvi družbene reprodukcije ali z minulim delom. Kakovostnih premikov v gospodarjenju in delu pa ni mogoče doseči samo s stimulativnim sistemom nagrajevanja delavcev v materialni proizvodnji, ampak moramo sindikati s svojo aktivnostjo prispevati tudi k uresničevanju sistema delitve po delu in rezultatih dela v celotni družbeni nadgradnji. Zato se moramo s praktično akcijo usmeriti v nadaljnjo razdelavo sistema pridobivanja dohodka na podlagi svobodne menjave dela. Delitev po delu in rezultatih dela je predpostavka in pogoj, posledica in vzrok uresničevanja svobodne menjave dela. Dobre svobodne menjave dela brez dobre delitve po delu ni, in obratno.

Kako naj bi naloga tekla? Naloga se je pričela z januarsko sejo republiškega sveta ZSS. Seji republiškega sveta bodo sledile praktične aktivnosti v vseh organih in organizacijah Zveze sindikatov Slovenije. Na teh sejah bodo organi in organizacije ZS usmerjale organiziranosti občinskih in medobčinskih svetov ZS ter republiških odborov sindikatov dejavnosti, da bi lahko učinkovito oblikovali, spreminjali in uresničevali sistem delitve osebnih dohodkov. Organi in organizacije bodo opredelili kratkoročne in dolgoročne naloge skladno z osnovami za uresničevanje delitve po delu in rezultatih dela glede na lastno prakso. Med kratkoročnimi nalogami je tudi izpeljava dogovora o družbeni usmeritvi razporejanja dohodka v letu 1983.

Spreminjanje sedanjih razmerij in dograjevanje sistemov delitve po delu in rezultatih dela je odgovorna politična in

strokovna naloga, ki zahteva tudi usposabljanje delavcev za to. V organizacijah ZS in med delavci moramo ustvariti vzdušje, da bodo delavci spoznali, da je le dosledno uresničevanje delitve po delu in rezultatih dela pogoj za obvladovanje družbene reprodukcije. Naloga zato zahteva akcijsko enotnost in doslednost za odpravljanje privilegijev, sedanjega stanja, nasprotovanj pa tudi demagogije.

Zagotoviti moramo usklajeno aktivnost, kar lahko prevzame svet RS ZSS za vprašanja delitve po delu in rezultatih dela. Menimo, da je za spreminjanje in dograjevanje sistemov delitve po delu in rezultatih dela pomembna skupna aktivnost v 50 organizacijah združenega dela, kjer bodo posamezne skupine skupaj s konferencami sindikata pobudniki za pripravo ocen in spreminjanje stanja na področju delitve po delu.

Tako zasnovana aktivnost naj bi v sleherni osnovni organizaciji zveze sindikatov spodbudila aktivnosti za dograjevanje sistemov nagrajevanja. Kot nosilce za posredovanje pozitivnih izkušenj iz prakse pa predlagamo občinske svete zveze sindikatov ter svet za vprašanja delitve po delu in rezultatih dela.

Oceno opravljenih sprememb pri uresničevanju delitve po delu in rezultatih dela bodo obravnavali organi in organizacije Zveze sindikatov Slovenije v zadnjem tromesečju. To pa ne pomeni, da se s sejo republiškega sveta ZSS zaključuje aktivnost za spreminjanje in dograjevanje sistemov delitve po delu in rezultatih dela. Nasprotno, to naj bo dodatna spodbuda za dosledno uveljavljanje sistema delitve osebnih dohodkov na samoupravnih osnovah.

Zakon o razširjeni reprodukciji in minulim delu nalaga organizacijam združenega dela, da do 1. januarja 1984 obvezno uredijo nagrajevanje glede na minulo delo.

Problem minulega dela pa je predvsem problem družbenoekonomske vloge sistema razširjene reprodukcije in družbene reprodukcije nasploh. Doslej smo v praksi pod pojmom minulo delo razumeli pogosto samo leta delovne dobe in v tej zvezi materialne in druge pravice, ki jih na tej podlagi pridobivajo delavci. Nedvomno je to eden pomembnih vidikov minulega dela, vendar s stališča razširjene reprodukcije kot sistema drugotnega pomena.

Opozoriti je treba, da spreminjanje in dograjevanje sistemov nagrajevanja po delu in rezultatih dela zahteva vključevanje delavcev že v nastajanje predlogov sprememb in dopolnil. Spremembe osnov in meril za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo morajo biti sprejete na referendumih, kar zahteva poglobljeno politično aktivnost.

V zvezi sindikatov bomo delovali tako, da se bodo z vprašanji sistema delitve osebnih dohodkov mnogo bolj kot doslej ukvarjali tudi drugi dejavniki — tudi strokovno-znanstvene institucije.

Ker gre za spreminjanje sedanjih razmerij, ponekod celo za odpravljanje privilegijev in zlasti mezdne miselnosti, moramo v

sindikatih ustvariti vzdušje, v katerem bomo lahko odločneje in učinkoviteje izpeljali te naloge. Le tako bo možno v organizacijah združenega dela vključiti delavce v nastajanje in uveljavljanje sistema delitve osebnih dohodkov.

Vsi udeleženci dogovora o skupnih osnovah in merilih za delitev dohodka in razporejanje sredstev za osebne dohodke in skupno porabo morajo opraviti dogovorjene naloge za nastanek podlag. To zlasti velja za podlage za pripravo samoupravnih sporazumov dejavnosti (do konca prvega trimesečja). V nekaterih republiških odborih naj bi skupaj s splošnimi združenji pri Gospodarski zbornici SRS in s SIS te samoupravne sporazume pripravili do 30. septembra. Sporazumi, ki bodo nastali po tem datumu, imajo malo možnosti, da bi jih delavci sprejeli in jih vključili v samoupravne akte s področja planiranja za leto 1984. V nekaterih republiških odborih so na tem področju veliko naredili, v nekaterih pa malo. Zato je odgovornost republiških odborov sindikatov dejavnosti za pripravo tega silno pomembna, zlasti zato, ker morajo biti — skladno z določili zakona o združenem delu — tudi spremembe samoupravnih sporazumov in samouprav-

nih aktov v organizacijah skladne s sprejetimi samoupravnimi sporazumi in dogovori. To pomeni, da moramo hkrati z nastajanjem samoupravnih sporazumov v organizacijah združenega dela začeti tudi akcijo za spreminjanje sedanjega stanja.

Ponekod je že veliko narejenega na področju prizadevanja za večje vrednotenje proizvodnega dela in dela v težjih delovnih pogojih, izredno malo pa za kreativno delo. Žal nimamo podatkov o razponih osebnih dohodkov po nalogah in opravilih, ne v dejavnostih in tudi ne po poklicih.

Nimamo informacijskega sistema za to, da bi lahko primerjali in ocenjevali našo aktivnost na področju uresničevanja delitve po delu in rezultatih dela, da bi lahko ugotovili zahtevnosti del v eni dejavnosti, pa kakšne so razlike in kakšne so aktivnosti na drugih področjih. Vse vemo le na podlagi povprečja. Nemogoče je, da bi tudi načelno ugotavljali učinkovitost posameznih meril za prisvajanje sredstev za osebne dohodke. Vse naše ocene so delne, zelo splošne.

Čakajo nas velike naloge, zlasti svet za vprašanja delitve po delu in rezultatih dela in osnovne organizacije zveze sindikatov. V osnovnih organizacijah moramo ugotovi-

viti, kje smo pri delitvi po delu in rezultatih dela in stanje primerjati s strokovnimi podlagami.

Konference osnovnih organizacij zveze sindikatov imajo nalogo, da opredelijo tiste skupne interese, ki izhajajo iz samoupravnih sporazumov o združevanju v delovne organizacije, v sestavljene organizacije.

Občinski sveti zveze sindikatov pa bi morali voditi akcijo med posameznimi organizacijami in spodbujati osnovne organizacije.

Republiški odbori sindikatov dejavnosti naj bi do 30. septembra pripravili samoupravne sporazume o razporejanju čistega dohodka in sredstev za osebne dohodke v dejavnostih in jih sprejeli. V nekaterih splošnih združenjih so pripravili osnovne podlage, ki jih moramo uveljaviti v panožnih sporazumih.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije bo moral pomagati vključevati tudi ostale organe zveze sindikatov in strokovne ustanove v vse te aktivnosti.

Akcija je zasnovana tako, da razpravljamo hkrati o pridobivanju in razporejanju dohodka, pri tem pa gradimo sistem prisvajanja sredstev za osebne dohodke.

Zdravko Krvina: O nekaterih organizacijskih vprašanjih zveze sindikatov V delu sindikatov mora priti beseda delavcev še bolj do izraza

Sekretar RS, ZSS je v svojem uvodu poudaril, da gre za skupen dogovor o enotnem reševanju aktualnih pokongresnih organizacijskih vprašanj. Skupni dogovori so bili pisмено pripravljene že vnaprej.

Predsedstvo RS ZSS je na seji 24. 12. 1982 sprejelo izhodišča za pripravo in izvedbo letnih sestankov in sej organizacij in organov zveze sindikatov (objavljamo jih v celoti).

V zvezi z njimi je Zdravko Krvina zlasti opozoril, da ne smejo ostati formalna akcija, da mora na njih priti do izraza beseda delavcev (ne le tistih, ki govorijo na vseh sestankih). Da bi akcija uspela, morajo aktivisti občinskih svetov neposredno sodelovati v pripravah in na sestankih osnovnih organizacij. Občinski sveti naj pripravijo analize letnih sestankov, posebej pa proučijo, kakšna vprašanja so postavljali delavci. Tudi tako je treba ugotoviti, koliko je to resnično »naš sindikat«. Na te sestanke se bodo odzvali tudi funkcionarji RS ZSS, seveda le, če bodo nanje povabljeni.

Krvina je govoril tudi o poenotenju organiziranosti v Zvezi sindikatov Slovenije. Poudaril je, da je treba zgraditi čim bolj učinkovito organiziranost in doseči med seboj usklajeno delovanje sindikalnih organov in organizacij. Iz posebej pripravljene gradiva (na posvetu je bilo sprejeto brez pripomb) izhaja zlasti:

1. V statutu ZSS je opredeljeno, da se pri organizacijah in organih zveze sindikatov ustanovijo posebni sveti kot stalna ali občasna delovna telesa za obravnavo in preučitev posameznega problema oziroma vprašanj, ki so pomembna za utrjevanje ustavnega položaja delavca.

Predvideno je tudi, da organizacije in organi ZS oblikujejo odbore in komisije ter druga delovna telesa. Za uresničitev te naloge je republiški svet ZSS na seji v decembru 1982 oblikoval:

- a) svete za
 - sprejemanje in proučevanje uveljavljanja socialističnih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov,
 - spremljanje in uresničevanje vloge ZS v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja,
 - spremljanje in proučevanje delitve po delu in rezultatih dela,
 - spremljanje in proučevanje uresničevanja dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije,
 - spremljanje in proučevanje delovnih in življenjskih pogojev delavcev,
 - spremljanje in proučevanje izobraževanja, znanosti in kulture,
 - spremljanje in proučevanje tradicije delavskega gibanja.
- b) odbore:

- za obveščanje in politično propagando,
 - za kadrovska vprašanja,
 - za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito,
 - za mednarodno dejavnost,
 - za inventivno dejavnost,
 - za sindikalna priznanja,
 - za družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje,
 - za varstvo družbene lastnine in samoupravnih pravic.
- c) komisiji:
- za prošnje in pritožbe, za finančno-materialno poslovanje.

Za učinkovito povezavo in medsebojno usklajeno delovanje organov republiškega in občinskih svetov Zveze sindikatov Slovenije naj občinski sveti ustanovijo enake svete, odbore in komisije, kot republiški svet ZSS. Sveti pri občinskih svetih zveze sindikatov bodo oblikovali strokovna in politična gradiva kot temelj za izhodišča, stališča, oziroma sklepe občinskih svetov ZSS ali njihovih predsedstev. Občinski sveti zveze sindikatov morajo takšno organiziranost uveljaviti z ustreznimi sklepi na svojih letošnjih letnih sejah v aprilu.

2. Medobčinski sveti zveze sindikatov so s statutom ZSS opredeljeni kot stalna oblika sodelovanja in usklajevanja dela občinskih

svetov ter kot oblika in metoda delovanja republiškega sveta ZSS. Medobčinski sveti ZSS so s svojim delovanjem že doslej precej pripomogli k čvrstejši, medsebojno povezani in usklajeni dejavnosti zveze sindikatov. O smotrnejših metodah njihovega delovanja se bomo dogovorili na enem izmed naslednjih posvetov s predsedniki medobčinskih svetov ZSS, da bi jih čimprej uveljavili v svojem delu. Na tem posvetu bi se dogovorili tudi o delovanju mestnih svetov ZSS, ki imata specifično vlogo pri usklajevanju dejavnosti v Ljubljani in Mariboru.

3.

Za uspešnejše in učinkovitejše uresničevanje družbenopolitične vloge zveze sindikatov v združenem delu so sindikati delavcev posameznih dejavnosti opredeljeni kot oblika uveljavljanja posebnih interesov delavcev. Uveljavili pa so se zlasti na republiški ravni, medtem ko je v občinah ustanovljenih le 170 občinskih odborov sindikata.

Republiški odbori sindikatov delavcev posameznih dejavnosti morajo oceniti delovanje sindikatov, zlasti kako in koliko se uresničujejo dogovorjene in načrtovane naloge. Analiza bo podlaga tudi za sprejem sprememb in dopolnitev poslovnikov o delu republiških odborov sindikatov in drugih aktov, ki se nanašajo na delovanje sindikatov dejavnosti v odnosu na občinske in republiški svet Zveze sindikatov, kot tudi za ustanavljanje novih občinskih odborov sindikatov dejavnosti.

4.

Za uresničevanje enotne organiziranosti in delovanja organizacij in organov ZS in sindikatov je statutarne komisije Zveze sindikatov Slovenije leta 1981 pripravila vzorec statutarne komisije in poslovniških aktov, ki jih bo treba sedaj nekoliko dopolniti. To bo storila statutarne komisije ZSS.

Vključevanje kmetov v zvezo sindikatov

Podlaga za včlanjevanje kmetov v zvezo sindikatov je 19. člen statuta Zveze sindikatov Slovenije, ki se glasi, da lahko postane član zveze sindikatov združen kmet, ki pridobiva pretežni del svojega dohodka v temeljni zadrugi organizaciji oziroma v temeljni organizaciji kooperantov, ter 41. člen, ki se opredeljuje do povezave združenega kmeta, člana zveze sindikatov v osnovno organizacijo. Združeni kmet se vključuje v osnovno organizacijo v kmetijski ali drugi zadrugi oziroma organizaciji združenega dela skupaj z delavci, s katerimi združuje delo in sredstva. Pogoje za članstvo v zvezi sindikatov imajo le tisti kmetje, ki imajo status združenega kmeta na podlagi združevanja imetja in svojega dela v pogodbenih odnosih s kmetijskimi organizacijami.

Osnovo za opredelitev lastnosti združenega kmeta daje 8. člen zakona o združevanju kmetov, iz katerega je razvidno, da

Zdravko Krivina: »Letni sestanki in seje organizacij in organov zveze sindikatov ne smejo ostati formalna akcija. Na njih mora priti do izraza beseda delavcev in ne le tistih, ki običajno govore na vseh sestankih.«

ima kmet lastnost združenega kmeta, če izpolnjuje naslednje pogoje:

1. da se v skladu s samoupravnim sporazumom o združevanju dela in sredstev pogodbeno dogovori z organizacijo združenih kmetov za določeno skupno proizvodnjo;
2. da združuje za potrebe skupne proizvodnje svoje delo, kmetijska zemljišča, delovna oziroma druga sredstva, ali le svoje delo in del sredstev oziroma le svoje delo, če je član kmečkega gospodarstva ter živi in dela na njem;
3. ustvarja v organizaciji združenih kmetov dohodek, ki ga razporeja in deli po določilih tega zakona;
4. deli rizik po določilih tega zakona.

Glede na to, da je v zvezi sindikatov uvedena enotna članarina, ki znaša 0,60 % od neto osebnih dohodkov oziroma drugih osebnih prejemkov, združeni kmetje, člani zveze sindikatov, plačujejo članarino od katastrskega dohodka.

Zveza sindikatov je kot enotna družbenopolitična organizacija delavcev zainteresirana, da se združeni kmetje vključujejo v osnovne organizacije zveze sindikatov, ki že obstajajo znotraj temeljnih zadrug ali drugih organizacij združenega dela. Osnovna organizacija zveze sindikatov in z njo združeni kmet kot njen član neposredno uresničuje svoje pravice in dolžnosti, ki zlasti posegajo na področja planiranja, ustvarjanja in delitve dohodka, statusnih zadev, samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja.

Dosedanje aktivnosti vključevanja kmetov v zvezo sindikatov so potekale v Murski Soboti, Mariboru, Ptuj, v KZ Dobrovo in Pivki. Izkušnje kažejo, da so združeni kmetje zainteresirani za včlanjevanje v zvezo sindikatov. V bodoče bo potrebno

okrepiti aktivnost občinskih svetov zveze sindikatov, predvsem pa občinskih odborov kmetijstva in živilske industrije Republiškega odbora kmetijstva in živilske industrije, ob upoštevanju usmeritev in stališč o včlanjevanju združenih kmetov v zvezo sindikatov.

Aktivnosti organov in organizacij zveze sindikatov za včlanjevanje združenih kmetov v zvezo sindikatov morajo potekati v vseh okoljih, kjer so združeni kmetje. Včlanjevanje mora biti prostovoljno, ob tem pa je treba zagotoviti, da bomo združene kmete, ki še niso člani, seznanili s prednostmi, ki izvirajo iz članstva v zvezi sindikatov.

Tovariš Krivina je posebej opozoril, da so v zvezi s to akcijo še vedno nesporazumi in »pričakovanja« kmetov, da bodo s članstvom v zvezi sindikatov pridobili status delavca v združenem delu, z njim pa tudi vse socialne pravice. To seveda ni mogoče. Ni možno ustanavljati tudi posebnih kmečkih sindikalnih organizacij, temveč se združeni kmetje vključujejo v sindikalne organizacije skupaj z delavci v kmetijski zadrugi ali drugih kmetijskih organizacijah združenega dela.

Sindikalna članarina in njena delitev

V razpravah o dokumentih za 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije in v razpravah na kongresu so bila med drugim izražena mnenja, da bi bilo treba v Zvezi sindikatov Slovenije s pravilnikom o financiranju in finančno-materialnem poslovanju dopolniti oz. spremeniti merila za delitev in porabo sredstev sindikalne članarine. Nekateri pa so predlagali prazepreditev članarine tako, da bi večji delež ostal v osnovnih in občinskih organizacijah Zveze sindikatov Slovenije.

O finančni politiki, s katero zagotavljamo materialna sredstva za svoje delovanje, v Zvezi sindikatov Slovenije nismo razpravljali od leta 1979, ko je bil sprejet sedanji pravilnik. Poleg tega, da je treba posamezna določila pravilnika uskladiti s pozitivnimi zakonskimi predpisi, je treba proučiti, ali v celoti — tudi v posameznosti — ustreza sedanjim potrebam sindikalnih organizacij in organov. Tak dogovor je bil tudi sprejet na 10. kongresu Zveze sindikatov Slovenije, uresničiti pa ga je treba letos. Skladno z nalogami, začrtanimi na 10. kongresu Zveze sindikatov Slovenije, bo treba opredeliti tudi finančno politiko v Zvezi sindikatov Slovenije, tako da bo organizacijam in organom Zveze sindikatov zagotovljena materialna podlaga za izvajanje vseh načrtovanih nalog.

Skladno z dogovori na 10. kongresu je treba temeljito analizirati celotno trošenje sredstev sindikalne članarine in finančno politiko v prihodnjem delovanju. Zato je treba:

1. temeljito proučiti to problematiko in v ta namen izdelati ustrezno analizo na vseh ravneh sindikalne organiziranosti;

2. če je nujno, dopolniti ali spremeniti določila o uporabi sredstev sindikalne članarine;

3. proučiti in ugotoviti, ali je 35 % delež sredstev članarine dovolj za kritje odhodkov, ki jih imajo osnovne organizacije ZSS pri uresničevanju svoje vloge in izpolnjevanju svojih programskih in delovnih usmeritev, ali pa je treba v njihovo korist spremeniti delitev sredstev sindikalne članarine;

4. proučiti tudi ostala določila pravilnika, glede na spremenjene zakonske pred-

pise in po potrebi tudi sicer prilagoditi potrebam enotnega in urejenega finančnega poslovanja Zveze sindikatov Slovenije.

Komisija za finančno-materialno poslovanje RS ZSS bo analizirala materialna sredstva organizacij in organov Zveze sindikatov Slovenije, predvsem pa gibanja in porabo sredstev sindikalne članarine v osnovnih organizacijah, občinskih, mestnih in medobčinskih svetih zveze sindikatov ter v republiškem svetu v zadnjih treh letih, odkar je bil sprejet pravilnik o finan-

ciranju in finančno-materialnem poslovanju v Zvezi sindikatov Slovenije (september 1979) in tudi predvidenih potreb ter finančnih načrtov za leto 1983. Pri izdelavi te analize bodo sodelovali tudi občinski sveti ZSS. To nalogo je treba izvesti po zaključnih računih sindikalnih organizacij za leto 1982. Organi RS ZSS bodo pripravili tudi poseben poziv sindikalnim organizacijam za racionalno trošenje sredstev sindikalne članarine. Ta poziv naj uveljavijo vsi porabniki sindikalnih sredstev v finančnem letu 1983.

Rekli so o posvetu

Marjan Somrak, sekretar občinskega sveta ZSS Novo mesto

Mislím, da je to dobra oblika dela, uspeh pa je odvisen predvsem od tega, kako se nanj pripravijo udeleženci. Prav bi bilo, da bi se ob takih priložnostih pogovarjali bolj akcijsko. Na primer, pri-

pombe in stališča s takega srečanja bi morali upoštevati pri oblikovanju dokončnih stališč najvišjih sindikalnih organov v republiki. Kot izmenjava informacij pa je prav gotovo nadse koristna. Marsikaj koristnega navsezadnje zveš tudi med neformalnim pogovorom med odmorom.

Ivan Kugovnik, predsednik medobčinskega sveta ZSS za Koroško

Zlasti za sindikalno delo na vseh ravneh je zelo pomemben živ stik, najsi je to med predstavniki republiškega sveta ZSS in predsedniki ter sekretarji občinskih svetov ali med slednjimi in predsedniki osnovnih organizacij zveze sindikatov oziroma njihovimi izvršnimi odbori. Za tokratni seminar bi rekel morda le to, da bi morali priti nanj še bolj pripravljeno. Poglejte, pred tem smo se dogovorili, da se bomo tesneje povezali z združenim delom, kjer bi dobili konkretne pri-pombe na osnutke predlaganih dokumentov v zvezi z delitvijo dohodka in odvisnosti gibanja osebnih dohodkov od ustvarjenega dohodka. To je prav gotovo lepa priložnost za izmenjavo izkušenj... Ta posvet je bil časovno zelo posrečen,

saj sindikati na občinskih ravneh prav zdaj dokončno oblikujejo svoje delovne programe. Dogovore in nova spoznanja bodo zato lahko koristno uporabili pri oblikovanju delovnih usmeritev.

Viljem Pahor, predsednik MS ZSS severno-primorske regije

Seminar prav gotovo koristi sindikalnemu delu. Zakaj? Zato, ker na ta način dobimo številne informacije o gospodarskih in drugih problemih v različnih okoljih in ker lahko preverimo, ali se v lastni

občini prav lotevamo posameznih vprašanj. Na seminarju sem dobil tudi strokovno-znanstveno iztočnico za razmišljanje o uresničevanju politike delitve po delu in rezultatih dela.

Zdi pa se mi, da je bilo te dni pre malo konstruktivnih polemik o perečih gospodarskih in političnih vprašanjih. Morali bi biti še bolj kritični do političnih dokumentov, da bi bili boljši, da bi jih delavci razumeli in zavestno sprejemali ter izvajali.

Ivan Torkar, predsednik OS ZSS Kranj

Sodim, da je ta oblika sindikalnega dela nujno potrebna in da bi se morali celo večkrat sestati. Nekatere razprave so opozorile, da je pristop k posameznim temeljnim vprašanjem v občinah razli-

čen, čeprav ne bi smel biti. V občinah npr. uporabljajo različna merila pri obravnavi kršilcev družbenega dogovora o ustvarjanju in delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke. Vrednost današnjega posveta je v tem, da smo izmenjali mnenja o različnih vprašanjih in da lahko naša stališča še bolj poenotimo.

Na seminarju se je znova potrdilo, da je sindikat veliko pomembnejši politični dejavnik kot je bil v preteklosti. Seminar je ne nazadnje tudi ena od oblik usposabljanja sindikalnih aktivistov in nesporno prispeva k večji usklajenosti dela v osnovnih sindikalnih organizacijah.

Iz sklepne besede predsednika RS ZSS Marjana Orožna

Odločni smo, ker vemo, kaj hočemo in kako to doseči

Zveza sindikatov Slovenije je v tem trenutku pred izjemno odgovornimi in obsežnimi nalogami. Vprašanje, ki se nam hote ali ne hote postavlja, je, ali smo kot najbolj izpostavljen aktiv Zveze sindikatov Slovenije dovolj usposobljeni in dovolj odločni spoprijeti se s temi nalogami. Ali smo dovolj odločni, da ne bomo ostali le pri kongresnih sklepah in ugotovitvah, ampak da bomo vse tisto, za kar smo se dogovorili, tudi uresničili?

Posvetovanje je bilo pomembno že zato, da smo poenotili mnenja o vseh vprašanih, ki so »železni program« naše sindikalne aktivnosti v letu 1983. Pokazal pa je tudi, da najodgovornejši kadri v Zvezi sindikatov Slovenije, ki operativno delamo, razumemo politiko opiranja na lastne sile kot našo odločenost, da z usmeritvijo na izvoz, na usklajevanje vseh oblik porabe, vključno z osebno, zagotovimo naš stabilnejši, predvsem pa neodvisni prihodnji razvoj. To je sila zahtevna in težka naloga glede na to, da so splošni pogoji za naše delovanje in za gospodarjenje v letu 1983 še zelo nestabilni.

Uresničevanje politike opiranja na lastne sile zahteva, da bo sindikat v vsaki naši organizaciji združenega dela v gospodarstvu in negospodarstvu nosilec akcije za iskanje poti in rešitev, ki naj zagotove, da bomo bolje gospodarili, da bo naše delo bolj produktivno, da bomo še bolj varčevali, bolje izkoriščali naše notranje rezerve, bolje delili in nagrajevali.

Mislím, da bi bilo dobro in koristno, če bi podobne posvete pripravili tudi v občinah s predsedniki sindikalnih organizacij in člani občinskih in medobčinskih svetov. Na njih bi na podlagi naših ugotovitev in spoznanj — seveda ob soočenju s konkretnimi problemi v občini — oboroževali naš osnovni aktiv seveda za uspešno aktivnost in delovanje. Zagotoviti bi morali, da bodo sestavni del usmeritev in programov, ki bi jih naj imela vsaka osnovna organizacija ZS, tudi tista vprašanja, ki smo jih v Zvezi sindikatov Slovenije ocenili kot prednostna. Gre predvsem za:

- oceno rezultatov gospodarjenja in oceno samoupravljanja;
- dograjevanje sistema delitve po delu in rezultatih dela;
- aktivnost za združevanje dela in sredstev;
- temeljito pripravo na oblikovanje plana in gospodarske politike za leto 1984;
- izboljšanje stanovanjskih možnosti, reševanje stanovanjskih potreb delovnih ljudi;
- za zaposlovanje zlasti tiste mladine, ki si je pridobila določeno izobrazbo, do-

Marjan Orožna: Rad bi vam položil na srce, da nehamo o teh stvareh govoriti na splošno, ampak da se raje dogovorimo, da bomo v Sloveniji letos in v naslednjih letih zgradili toliko in toliko tisoč stanovanj ter ključne teh stanovanj pod določenimi pogoji izročili tistim, ki so stanovanj potrebni.

čen poklic, a se ne more zaposliti in postaja socialni in tudi že politični problem;

— aktivnost v zvezi s svobodno mnenjavo dela v zaostrenih gospodarskih razmerah, ki mora prav zdaj priti veliko bolj do izraza;

— odpravljanje izgub organizacij združenega dela.

Potrebujemo tak sistem delitve, ki bo spodbujal boljše gospodarjenje

Ta trenutek potrebujemo tak sistem delitve, ki bo spodbujal boljše delo in boljše gospodarjenje z družbenimi proizvodnimi sredstvi, s celotnim družbenim kapitalom. Gre torej za uveljavljanje dobrega gospodarjenja. Bistveno je torej, koliko bo ta sistem spodbuden, ne koliko bo avtomatsko pravično delil. V tem primeru je pravičnost zgolj to, da vsak prejme toliko, kolikor je s svojim živim in minulim delom prispeval k rezultatom. Sistem delitve se torej omeji na iskanje čim bolj objektivnih meril o tem, koliko je kdo prispeval. Če hočemo to, pomeni, da moramo iti od skupnega k posameznemu, torej od dohodka, ki so ga de-

lavci ustvarili in namenili za delitev za osebne dohodke, in ne obratno, od posameznega k skupnemu.

Ob tem se postavlja tudi vrsta vprašanj v zvezi z oblikovanjem in delitvijo čistega dohodka, z akumulacijo. Problema produktivnosti in dohodka danes ni več mogoče gledati skozi rezultate tozda, ampak skozi njegovo povezanost v tako celoto, ki je sposobna dati zdrave ekonomske rezultate. Razmere zahtevajo, da bo med prednostnimi aktivnostmi letos v občinah razčlenitev poslovne, dohodkovne in organizacijske povezanosti tozdv. Na podlagi ugotovitev bi začeli odpravljati vse tisto, kar zavira združevanje, ki ga zahteva sodobna ekonomija, torej pospeševati in razvijati sodelovanje tudi prek meja občin, regij, republik.

Problem združevanja dela in sredstev moramo v sindikatih posebej izpostaviti z vidika doseganja naših izvoznih ciljev. In sicer iz treh razlogov:

— da bi s povezovanjem in združevanjem zagotovili, da bomo izvažali predvsem tisto, kar daje dohodek, da bo manj posegov države in samoupravnih interesnih skupnosti, da bo manj pobiranja denarja v razne sklade, pa delitev iz teh skladov itd.;

— da ne bi izvažali tistega, kar drugi domači proizvajalci nujno potrebujejo za svoje nemoteno delo, se pravi reprodukcijski material;

— da ne bi pretirano izvažali tistega, kar je zelo pomembno za redno preskrbo prebivalstva.

Vendar moramo biti tudi življenjski. Sindikati bomo morali budno spremljati in analizirati uresničevanje izvoznih načrtov ter sproti vedeti, koliko lahko zaradi izvoza povečujemo izgube, če nam jih izvoz prinaša. Vedeti moramo, da vsako povečevanje izgub vodi v prelivanje dohodka. Letos bomo imeli v Sloveniji veliko problemov v zvezi s sanacijo izgub. Posameznih izgubarjev znotraj delovnih organizacij ali občin ne bo mogoče sanirati. Pri tem bo moralo sodelovati celotno združeno delo naše republike. Vsako povečevanje izgub namreč vodi v administrativno poseganje, tega pa nečemo. In če tega nečemo, moramo delovati tako, da ne bo izgub.

Vsaka administrativna intervencija zožuje samoupravni položaj delavcev v organizacijah združenega dela. Dobro vemo, da je samoupravljanja toliko manj, kolikor bolj se povečujejo t.i. zakonske in kreditne obveznosti. Izhod iz tega je v veliki meri odvisen od uspeha naše akcije za združevanje dela in sredstev.

Naš cilj je spreminjati stanje

Stanovanjsko vprašanje je v tem trenutku izredno pomembno socialno pa tudi ekonomsko vprašanje. Na področju stanovanjske gradnje bi lahko dosegli več, saj pri tem nismo vezani na uvoz. Zato bi morali v sindikatih preiti od splošnih razprav, da ni stanovanj, da ni tega, da ni onega, v konkretno akcijo, postaviti konkretne zahteve vsaki organizaciji, da prevzame določene obveznosti.

Na tem področju bi zato morali izpostaviti naslednje zahteve:

1. Stanovanjska izgradnja mora biti sestavn del vsakega investicijskega programa.

2. Samoupravna pravica na tem področju ni pravica do stanovanja, ampak je pravica do soudeležbe, do posojila, do pomoči itd. Te stvari je treba opredeliti v vsaki delovni organizaciji. V delovnih organizacijah bi morali v delitvi dohodka bolj upoštevati potrebe po gradnji stanovanj. Analizirati je treba, koliko smo dajali taktat, ko smo imeli obveznih 6 odstotkov, koliko dajemo danes — več ali manj. Ugotoviti moramo, kaj je s tistimi, ki imajo urejen stanovanjski fond, pa nič ne namenja za stanovanjsko gradnjo, medtem ko tam, kjer imajo mlade delavce, ne morejo dohajati teh potreb. Razmisliti moramo o ureditvi tega problema v občini in to reševati prek solidarnosti.

3. Ukrepi za smotrnejše ravnanje s stanovanjskim fondom, samoupravna organiziranost stanovalcev itd. ne sme iti mimo sindikatov.

Vse to ne more iti mimo sindikata, čeprav imamo za to posebne mehanizme, institucije, samoupravne interesne skupnosti itd. Ampak tam so se stvari v veliki meri zbirokratizirale, nimajo več dovolj občutka za te potrebe.

Opredelili smo se za produktivno zaposlovanje. Vendar se naš delavski razred niti mi v Zvezi sindikatov nismo nikdar opredeljevali za to, da se bodo tisti, ki že imajo zaposlitev, egoistično vedli do tistih, ki zaposlitve nimajo. V tej zvezi moramo preiti od splošnega h konkretnemu in v vsaki občini napraviti načrt, kako bomo produktivno zaposlili tistih 10, 20 ali več mladih ljudi. To je v tem trenutku politično izredno občutljivo in izredno pomembno vprašanje.

Toda zavedati se moramo, da republiški svet sam ne bo mogel storiti ničesar, ne bo učinkovit, če ne bodo za akcijami stale organizacije in organi zveze sindikatov na vseh ravneh v vsej republiki.

Delavci morajo čutiti sindikat in njegovo aktivnost

V našem delu je še vedno preveč papirnate vojne, birokratizacije, kabinetnega dela itd. Take pripombe prihajajo tudi s te-

rena. Mislim, da bi morala biti sindikalna vodstva, zlasti občinska, še bolj obrnjena k osnovnim organizacijam, članstvu, predsednikom osnovnih organizacij, manj pa k občinskemu aparatu. Imam občutek, da smo še preveč preobremenjeni z raznimi koordinacijami, sestanki na občinski ravni, tako da nam zmanjkuje časa za stike in delo z osnovnimi organizacijami. Otresimo se tega, sicer se bo sčasoma zgodilo, da bo sindikalna organizacija nekakšen privesek drugih. To pa seveda ne bi bilo dobro. In še nekaj: predsednikom osnovnih organizacij sindikata moramo pomagati in jih navajati na to, da bodo začutili problem v svojem okolju, prišli k vam na občinski svet in se z vami posvetovali. Da ne bo tako, kot je sedaj, da gre k svojemu direktorju ali h komu drugemu. Seveda ti storijo vse, da bi stvari obarvali s podjetniškimi interesi. Ali lahko sindikat potem še vidi, kaj je delavski interes, ne le interes konkretnih delavcev, ampak tudi širši interes delavskega razreda!?

Različna pojmovanja stabilizacije

V zvezi s tem pojmom so različna mnenja. Eni pojmujejo stabilizacijo le kot program restrikcij, da bi vnovič vzpostavili porušena gospodarska razmerja, za druge pa je to širši ofenzivni socialni program globljih sprememb v družbenih odnosih — torej ne le vprašanje našega gospodarstva. Stabilizacija je spreminjanje utečenih navad in menjanje odnosov. V zvezi sindikatov se moramo zavzemati za tako opredelitev stabilizacije. Vse to predpostavlja predvsem večji vpliv delavcev na sprejemanje vseh političnih odločitev, več demokratičnega razrednega nadzora nad oblastjo, nad delom političnih organizacij, skratka, nad celotnim sistemom. To pa pomeni rehabilitacijo vloge organov delavskega samoupravljanja — delavskih svetov.

Probleme, ki nastajajo v posameznih okoljih, moramo obravnavati konkretno in argumentirano. V razpravah ne smemo ustvarjati vtisa, da smo vsi slabi, da je vse zanič. Pokazati moramo na konkretne primere, dobre in slabe. Mi pa tega ne delamo. Če govorimo o milijarderjih, moramo kot politična organizacija delavskega razreda od pristojnih organov zahtevati konkretna imena, kdo so in koliko jih je. Kajti govoricenja o teh milijarderjih nikamor ne peljejo. Enako velja za akcijo »imaš kučo, vrati stan«. Če je tako, da lahko nekdo vzdržuje hišo pa še družbeno stanovanje, ki ga oddaja za velike denarje, potem se moramo vprašati, kje so inšpekcijske službe, kje so tisti, ki bi morali to preprečevati. Zdaj po dolgem in počez vpi-

jemo in vodimo nekakšno politično akcijo, od organov, ki so v našem sistemu zadolženi za preprečevanje takih anomalij, pa ne zahtevamo, da bi naredili red.

V našem političnem delu moramo marsikaj korenito spreminiti. Od defenzivnega dela in ravnanja moramo preiti v ofenzivno aktivnost, preiti v boj za uveljavljanje novih odnosov in načel. Še zmeraj smo bolj nagnjeni k napadanju vsega tistega, kar je slabo, namesto da bi poudarjali tudi tisto, kar je pozitivno.

Seveda ob tem ne smemo podcenjevati in zanemarjati nasprotnikov socialističnega samoupravljanja in naše ureditve. Toda tudi govoriti in vesti se ne smemo tako, kot da so te sile v premoči. Bolj se moramo usmeriti na uveljavitev novega v političnem delu; v sredstvih javnega obveščanja in v strokovno-analitičnem delu pa bolj iskati izhode, rešitve, ne pa zgolj iskati, opozarjati in bičati slabosti.

Ljudje na terenu reagirajo na to, delavcem je včasih že dovolj naše kritike in tudi našega odnosa do nekaterih stvari. Zato se moramo pri našem delovanju tudi v sindikatih veliko bolj opirati na znanost, na tisto znanost, ki bo sposobna dojeti in razkrivati širše družbene interese in kazati na izhode iz težkih in zapletenih razmer.

V sindikatih bi morali začeti razmišljati o tem, kako od analiz in razprav o rezultatih gospodarskih gibanj preiti k razpravam o tem, kako obvladovati in nadzorovati tehnološki razvoj. Dva razloga sta za to: težnje, da bi s pomočjo tehnologije podredili odnose, torej človeka. Mnogi sanacijski programi na primer vidijo le količine, le proizvodnjo, le naložbe, ne vidijo pa človeka, ne govorijo o tem, kakšen bo jutri položaj tega delavca oziroma kakšen bo jutri njegov osebni dohodek, kakšna skupna poraba itd. Zame to ni nikakršen sanacijski program.

Drugi razlog je ta, da ima delež tehnologije pri ustvarjanju nove vrednosti — se pravi minulo delo — vedno večji pomen. Zato za delavce ni vseeno, kakšna bo tehnologija, in ne more jim biti vseeno, kako bodo izkoriščena sredstva za proizvodnjo. Zato moramo začeti razpravo o delovnem času predvsem z vprašanjem, koliko so izkoriščena družbena proizvodna sredstva. Razumljiva so razmišljanja o uvedbi šesturnega delovnika oziroma štirikih izmen. Morali bi razmišljati o tem, da bi prešli iz ene osemurne izmene na eno ali dve šesturni, ali pa iz dveh 8-urnih na tri šesturne izmene. Tako bi boljše izkoriščali sredstva in manj obremenjevali človeka, hkrati pa bi lahko zaposlili precej več delavcev. Ali bo dala ta proizvodnja toliko dohodka, da bi osebni dohodki ostali na isti ravni? Če bo dovolj surovin in reprodukcijskega materiala, o tem sploh ni dvopna. Izhodišče razprav o delovnem času mora torej biti boljše izkoriščanje sredstev za proizvodnjo. To moramo pretehtati z vidika zaposlovanja, izkoriščenosti sredstev in stroškov proizvodnje. Ne nazadnje tudi z vidika hitrejših amortizacij, zdravja in položaja človeka itd.

V zvezi s tem se nehoče vsiljuje vprašanje, kaj je pravzaprav namen proizvodnje. Ali se točemo za neko proizvodnjo zaradi plana, zaradi nekih državnih interesov, zaradi profita države ali bank, zaradi akumulacije, ali pa se zanjo točemo zaradi tega, da bi nenehno izboljševali položaj delavca, proizvajalca, zato da bi dosegli višjo raven zadovoljevanja temeljnih in splošnih potreb delavcev in delovnih ljudi? Mislim, da so ta vprašanja premalo prisotna v naših razmišljanjih, v naših planih ipd. V sindikatih bi morali biti na to pozorni. Plan naj izhaja iz potreb ljudi. Opredeli naj, kaj je treba storiti, koliko in kako delati, da bi potrebe zadovoljevali. Ker pa so potrebe praviloma večje od možnosti, se moramo sprti usklajevati. Tako smo spet pri dohodkovnih odnosih, pri načelu, da je naš standard odvisen od rezultatov našega dela.

V zvezi sindikatov bi morali obravnavati in zavzeti stališče do teze, češ, da vse rešuje le delovanje ekonomskih zakonitosti blagovne proizvodnje, da to samo po sebi zagotavlja pravo ravnovesje v razvoju. Marx ni nikoli tako govoril. Govoril je o tem, da moramo zakonitosti blagovne proizvodnje poznati, da bi jih mogli obvladovati, da bi obvladovali rušilne posledice delovanja teh tržnih zakonitosti. Danes pa je vrsta

ekonomistov, ki vidijo edino rešitev v samodejnem delovanju blagovno-tržnih ekonomskih zakonitosti. Nič pa ne povedo, kaj to pomeni in kakšne posledice utegne imeti.

V našem nadaljnjem delu bi morali temeljito analizirati delovanje nekaterih oblik samoupravljanja. Eno temeljnih vprašanj, ki se v zvezi s tem postavljajo, je razmerje do delavskega sveta in ponovna uveljavitev njegove vloge. Samoupravljanja si nikoli nismo predstavljali brez delavskih svetov, nikoli le kot zbor delavcev. Postavlja se vprašanje, komu je danes do odpiranja delavskih svetov na stranski tir. Tistim, ki bi radi zadržali oblast v svojih rokah. Komu ustreza tako stališče? Tistim, ki so za stihijo, ultra radikalnim skupinam v kolektivih ipd. Zato se moramo boriti za to, da bi bila razmerja med delavskim svetom, zborom delavcev in referendumom realno in optimalno opredeljena in zapisana v samoupravnih aktih.

Drugi problem je odnos do temeljne organizacije združenega dela. V zadnjem času marsikje tozda sploh ne omenjajo, nekateri celo menijo, da so tozdi zašli v krizo. Ne gre za to, v krizi je le naša bitka za to, da temeljno organizacijo združenega dela uveljavimo kot družbenoekonomski

odnos v razpolaganju z dohodkom, s presežno vrednostjo. Pri tem se srečujemo z dvema skrajnostima: zaradi centralističnih teženj ni možnosti, da bi se tozde uveljavljali in potrjevali, druga skrajnost pa je podjetniško vedenje nekaterih tozdov, zlasti njihovih poslovnih struktur, ki pa iščejo in večkrat tudi dobijo podporo za svoje ravnanje pri delavcih. Prav zaradi tega se danes srečujemo z dezintegracijami in s težnjami po anarhiji. Imamo delovne organizacije, znotraj katerih tozdi med seboj ne komunicirajo, kot bi morali. Srečujemo pa se tudi z ukinjanjem tozdov. Na to opozarjajo družbeni pravobranilci samoupravljanja in sodišča združenega dela.

V zvezi sindikatov bi morali imeti analitični tozdi resnično oblikovani kot proizvodno-tehnološke in dohodkovne celote, ki predstavljajo del skupnega prihodka oziroma skupnega rezultata dela, ali pa so posamezne dele prejšnjih podjetij preprosto razglasili za tozde, vse skupaj pa se ni nič spremenilo. Končno bi bilo treba videti, koliko je sedanje monopolistično vedenje nekaterih tozdov reakcija na odvzemanje pravice ali omejevanje pravice o odločanju o presežni vrednosti v dohodku od zunaj oziroma reakcija na potiskanje tozdov v nekakšen mezdni odnos.

Poudarki iz govora predsednika Marjana Orožna

Začeti moramo bitko za načelo: daljše delo strojev, krajši delovni čas delavcev. To pa pomeni velik poseg v naše ustaljene navade.

Zelo pozorni moramo biti na razprave, češ da mi danes potrebujemo visoko stopnjo podjetniške samostojnosti in učinkovito državo, ki bo opredeljevala pogoje in razvojne cilje, ne pa tozdov.

»Železni program« letošnje aktivnosti sindikatov so družbenoekonomski razvoj, nagrajevanje, zaposlovanje, stanovanje in varčevanje, in prav to naj bo letošnje akcijsko geslo sindikatov.

Uresničevanje politike opiranja na lastne sile zahteva, da bo sindikat v vsaki organizaciji združenega dela v gospodarstvu in zunaj njega nosilec akcije za iskanje poti in rešitev. Te poti in

rešitve pa so v boljšem gospodarjenju, bolj produktivnem delu, še večjem varčevanju in izkoriščanju notranjih rezerv, samoupravnem povezovanju in dogovarjanju, boljšem zlasti pa pravičnejšem nagrajevanju po delu in njegovih rezultatih.

Stabilizacijske cilje je mogoče doseči le s konkretno akcijo v vsaki temeljni organizaciji združenega dela ter s stalnim in sprotnim ocenjevanjem rezultatov gospodarjenja, zlasti rezultatov, doseženih pri izvozu. Le večja proizvodnja, boljši delovni rezultati in večji izvoz bodo omogočili večji dohodek in seveda s tem večji osebni dohodek ter večjo socialno varnost.

Doseganje gospodarskih in družbenih ciljev v letu 1983 je izredno pomembno za naše notranje politične razmere pa tudi za naš položaj v svetu.

Delavski razred je pripravljen marsikaj sprejeti in prenesti, toda pod pogojem, da delež bremena prevzamejo vse strukture in vsi sloji našega delavskega razreda.

Konkretnih ciljev stabilizacije gotovo ne bomo dosegli le na sejah vodstev naše organizacije. Dosežemo jih lahko samo v konkretni akciji, aktivnosti znotraj vsake temeljne organizacije, z organizirano zavestno akcijo sindikata.

Le večja proizvodnja, boljši rezultati gospodarjenja, zlasti pa večji izvoz zagotavljajo manevrski prostor tudi za osebne dohodke in za stimulacijo.

Izvoz mora postati strategija razvoja vsake organizacije združenega dela, sicer bo treba administrativno določati izvozne obveznosti.

Na podlagi 102. člena statuta Zveze sindikatov Slovenije je predsedstvo republiškega sveta ZSS na seji dne 24. decembra 1982 sprejelo

Izhodišča za pripravo in izvedbo letnih sestankov in sej organizacij in organov zveze sindikatov in sindikatov v letu 1983

I.

V statutu Zveze sindikatov Slovenije je opredeljeno, da organizacije in organi zveze sindikatov in sindikatov in druga stalna telesa enkrat letno obravnavajo in ocenijo svoje delo, delo izvršno-političnih organov in njihovih članov ter drugih organov v minulem obdobju in sprejmejo letno programsko usmeritev. Na teh sejah, če je potrebno, zamenjajo nekatere člane in dopolnijo svojo sestavo.

Na letnih članskih sestankih osnovnih organizacij zveze sindikatov in letnih sejah sindikalnih konferenc v tozdih, konferenc osnovnih organizacij ZS v DO, koordinacijskih odborov sindikata v sozdih, občinskih, medobčinskih in mestnih svetov ZS ter občinskih in republiških odborov sindikatov dejavnosti je treba oceniti delovanje in učinkovitost pri uveljavljanju interesov delavcev — članov zveze sindikatov.

Treba je ugotoviti, v kolikšni meri so se držali delovnih usmeritev, sprejetih na občnem zboru, konstitutivni seji oziroma skupščini.

Pri oceni vsebine in učinkovitosti dela je treba upoštevati dokumente 10. kongresa Zveze sindikatov Slovenije in 9. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije, pri oceni delovanja pa celotno vsebino dela oziroma družbeno vlogo zveze sindikatov na podlagi ustave, zakona o združenem delu in drugih sistemskih zakonov, kjer so opredeljene naloge sindikata.

Ocena delovanja osnovne organizacije mora zajemati zlasti ugotovitve:

kako članstvo oblikuje politiko in stališča osnovne organizacije in kako jih izvršni svet uveljavlja pri sprejemanju samoupravnih odločitev v tozdu (DS); kako izvršni odbor sodeluje z izvoljenimi delegati in delegacijami — zlasti za skupščine družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti; kako se stališča članstva OOSZ uveljavljajo pri delu sindikalnih konferenc, konferenc osnovnih organizacij ZS in koordinacijskih odborov sindikata; kako se stališča prenašajo v delo občinske in republiške organizacije zveze sindikatov in sindikatov dejavnosti; kako se osnovne organizacije vključujejo in povezujejo v občinsko in republiško organizacijo in kako sprejeta stališča in sklepe v okviru teh organov uresničujejo v lastni dejavnosti. Podobno

oceno sprejemajo tudi drugi organi zveze sindikatov.

II.

Sprejete ocene in ugotovitve o doseganjem delu morajo biti osnova za opredelitev letne programske usmeritve za delovanje osnovne organizacije ZS oziroma drugih organov zveze sindikatov in sindikatov dejavnosti v prihodnjem obdobju.

Pri pripravi usmeritve za delovanje v prihodnje je treba upoštevati, da je vse družbenopolitično delo usmerjeno v doseganje ciljev stabilizacije. Zato je treba v usmeritvah nameniti poseben poudarek:

1. Doseganju ciljev gospodarske stabilizacije v povezavi z oceno rezultatov gospodarjenja z družbenimi sredstvi.

V tem sklopu je treba oceniti prizadevanja in sprejeti usmeritve za večjo produktivnost, smotno združevanje dela in sredstev v ozdih in širše, zmanjševanje stroškov, vpliv delavcev na politiko cen in organizacijo preskrbe, oskrbo s surovinami in reprodukcijskim materialom, zmanjševanje uvoza in povečanje izvoza itd.

2. Uveljavljanju sistema delitve po delu in rezultatih dela. Na sestankih in sejah je treba ugotoviti položaj na tem področju v posameznih ozdih in opredeliti naloge za uresničevanje listin 10. kongresa ZSS in 2. konference Zveze sindikatov Slovenije o delitvi po delu.

3. Samoupravnemu združevanju dela in sredstev, proizvodno-dohodkovnemu povezovanju in sodelovanju ter samoupravni organiziranosti združenega dela in s tem povezanimi nalogami zveze sindikatov.

4. Opredeljevanju izhodišč gospodarske politike in načrtov organizacij združenega dela za leto 1984.

Izhodišča nalog v pripravah za sprejem plana so opredeljena v dokumentih 1. konference ZSS o družbenem planiranju (november 1979). V pripravo letnih načrtov ozdov je treba aktivno vključiti delavce, zlasti pa strokovne službe in zagotoviti, da bodo plani predhodno usklajeni z drugimi nosilci planiranja v ozdih, KS, silih in širših okvirih.

Naloge organizacij in organov zveze sindikatov in sindikatov dejavnosti so opredeljene v resoluciji 10. kongresa

ZSS, konkretnije z nosilci in roki pa v programu dela republiškega sveta ZSS za leto 1983 (Sindikalni poročevalec št. 6, z dne 9. 12. 1982).

Vsaka sindikalna organizacija in vsak sindikalni organ opredeli v svoji programski usmeritvi predvsem tiste naloge, ki so najpomembnejše zaradi gospodarskih in družbenih razmer v temeljni samoupravni organizaciji ali skupnosti, v dejavnosti oziroma območju. V organizacijah združenega dela v družbenih dejavnostih naj osnovne organizacije zveze sindikatov namenijo posebno pozornost izvajanju programov na podlagi svobodne menjave dela ter prizadevanjem za učinkovitost in kakovost dela.

III.

V pripravah na letne sestanke je treba posebno pozornost nameniti tudi organizacijski in kadrovske usposobljenosti organizacij in organov zveze sindikatov in sindikatov dejavnosti. V osnovni organizaciji ZS pa je treba posebno pozornost nameniti delovanju sindikalnih skupin in izvršnega odbora kot kolektivnega, izvršno-političnega organa osnovne organizacije. V drugih organih zveze sindikatov pa je prav tako treba oceniti delo predsedstev oziroma drugih izvršno-političnih organov.

Na letnih članskih sestankih oziroma sejah organov zveze sindikatov je treba oceniti, ali so izvoljeni člani odbora oziroma sveta kot celota in posamično odgovorno opravili svoje naloge ter upravičili pričakovanja, da organizirajo izvajanje nalog, ki so bile za organizacijo v preteklem letu najpomembnejše. Oceniti je treba, ali in s kakšnim uspehom so se zavželi za dogovorjene družbene in gospodarske ter stabilizacijske usmeritve ter tudi, ali so pripravljene ter usposobljene za opravljanje nalog, uveljavljanje vloge Zveze sindikatov Slovenije in za njeno samoupravno ter politično akcijo. Ugotoviti je treba, kako so izpolnjevali načrtovane naloge, sprejeta stališča in sklepe ter razvijali demokratične odnose, uveljavljali kolektivno delo in odgovornost v organu, katerega člani so. Na tej podlagi in skladno z nalogami, ki jih bodo v organizaciji oziroma organu načrtovali za prihodnje obdobje, je treba predvideti tudi

potrebe za družbenopolitično usposabljanje sindikalnih delavcev. Če se bo pokazala potreba, pa je treba posameznike, v skladu z dogovorjenimi merili in postopki, tudi zamenjati.

IV.

Letne članske sestanke oziroma letne seje je treba opraviti:

— v osnovnih organizacijah zveze sindikatov in sindikalnih konferencah v tozdih do 28. 2. 1983 oziroma pred sprejetjem zaključnih računov ozdov za leto 1982 v organih upravljanja;

— v konferencah osnovnih organizacij ZS v DO in koordinacijskih odborih sindikata v sozdih do 31. 3. 1983;

— v občinskih in mestnih svetih zveze sindikatov ter občinskih odborih sindikatov dejavnosti do 30. 4. 1983;

— v medobčinskih svetih zveze sindikatov in republiških odborih sindikatov dejavnosti do 30. 6. 1983.

V.

Občinski sveti zveze sindikatov v dogovoru z občinskimi odbori sindikatov dejavnosti sprejmejo operativne programe priprav in izvedbe letnih članskih sestankov OOZS in letnih sej sindikalnih konferenc, konferenc osnovnih organizacij in koordinacijskih odborov sindikata.

Za pripravo in izvedbo letnih članskih sestankov in sej se smiselno uporabljajo organizacijska in vsebinska navodila iz Priročnika za priprave in izvedbo občnih zborov in konstitutivnih sej, objavljenega v brošuri DE, oktobra 1981.

Program priprav in izvedbe obsega:
— usmeritve za pripravo in izvedbo letnih sestankov in sej;

— rokovnik za pripravo in izvedbo letnih sestankov in sej;

— način sodelovanja članov občinskega sveta ZS in občinskih odborov sindikatov dejavnosti pri pripravi in izvedbi sestankov in sej.

Občinski sveti zveze sindikatov na aprilskih sejah obravnavajo in sprejemajo oceno letnih sestankov in sej.

VI.

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije bo spremljalo priprave in izvedbo letnih sej občinskih, mestnih in medobčinskih svetov zveze sindikatov ter občinskih in republiških odborov sindikatov dejavnosti.

Posvetovanje je bilo priložnost tudi za neformalno izmenjavo večkrat dragocenih izkušenj.

*Sindikalni poročevalci so pripravili:
Peter Štefanič, Emil Lah in Metka Štefanič*

PRAVKAR IZŠLO!

10. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

delavska enotnost • knjižnica sindikati št. 54

Cena 120 dinarjev.
Naročila pošljite na naslov Delavska enotnost, Ljubljana, Celovška 43
in knjigarno DE, Ljubljana, Tavčarjeva 5.

NAROČILNICA — pri TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo:

..... izvodov Knjižnice Sindikati št. 54: 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije.

Naročeno pošljite na naslov:

Ime in priimek podpisnika:

Datum:

1. naročilo je enkratno
2. želimo postati redni naročniki zbirke Knjižnica Sindikati do pismenega preklica.

(Žig)

.....
(podpis naročnika)

Poročilo predsednika republiškega sveta ZSS, tovariša Marjana Orožna

Govor tovariša Andreja Marinca, predsednika CK ZK Slovenije

Govor tovariša Dušana Bogdanova-Senka, člana predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije

Jože Marolt: Poročilo komisije »ZSS pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije na socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih temeljih«

Miro Gošnik: Poročilo komisije »ZSS v boju za odločilno vlogo delavcev v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja«

Lojze Fortuna: Poročilo komisije »ZSS pri uveljavljanju politike združevanja dela in sredstev na socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih temeljih«

Janez Bajuk: Poročilo komisije »ZSS pri uresničevanju socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih načel pridobivanja in razporejanja dohodka in čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke po delu in rezultatih dela«

Dušan Gačnik: Poročilo komisije »Politična, organizacijska ter kadrovska krepitev ZSS in za Statut Zveze sindikatov Slovenije«

Zdravko Krvina: Poročilo kongresne komisije za Statut ZSS

Francka Herga: Poročilo komisije za izoblikovanje predloga listine »Naloge Zveze sindikatov Slovenije za nadaljnji družbenoekonomski razvoj na socialističnih samoupravnih temeljih«

Marija Pukl: Poročilo kongresne komisije za prošnje in pritožbe

Naloge Zveze sindikatov Slovenije za nadaljnji družbenoekonomski razvoj na socialističnih samoupravnih temeljih

Sklepna beseda tovariša Marjana Orožna, predsednika Republiškega sveta ZSS

Statut Zveze sindikatov Slovenije